

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Minima-effectrapportage gemeente Zoetermeer 2024

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de
financiële positie van inwoners met lage inkomens

Corinne van Gaalen, Jasja Bos, Marcel Warnaar

19 augustus 2024

Minima-effectrapportage gemeente Zoetermeer 2024

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Auteurs

Corinne van Gaalen

Jasja Bos

Marcel Warnaar

Nibud, Zoetermeer 19 augustus 2024 -
In opdracht van de gemeente Zoetermeer

Voorwoord

Het Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk. Ons doel is het voorkomen van geldproblemen. Naast het verzamelen, berekenen en bijhouden van basiscijfers, doet of initieert het Nibud ook onderzoek naar andere aspecten over omgaan met geld, zoals bijvoorbeeld gedragsaspecten. Op basis van dit onderzoek kunnen we snel inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen.

Het Nibud is gespecialiseerd in het maken van de vertaalslag van de verzamelde data en kennis over de huishoudfinanciën in methodes, materialen en tools. Daarbij wordt voortdurend voeling gehouden met de actualiteit en de praktijk van alledag.

We gaan uit van drie niveaus van voorlichting en financiële educatie:

- direct voor consumenten (via onze websites, (sociale) media, interactieve tools, voorlichtingsmaterialen en hulpmiddelen en de helpdesk);
- via onderwijs/educatie door derden;
- door deskundigheidsbevordering van professionals.

Als kenniscentrum vervult het Nibud ook een adviesrol naar derden.

Bij dit alles gaat het Nibud uit van een standaardmethode van begroten. Dit resulteert in een reeks voorbeeldbegrotingen met referentiecijfers die zijn gebaseerd op bronnen van onder meer het CBS, Milieu Centraal en het voedingscentrum. Het Nibud stelt de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de huishoudens voorop.

Het Nibud geeft gemeenten meer inzicht in het effect van hun minimabeleid. Door middel van een minima-effectrapportage (MER) helpt het Nibud gemeenten het geld bestemd voor minimabeleid, optimaal te besteden.

Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Zoetermeer. Met dit onderzoek wil de gemeente Zoetermeer inzicht krijgen in de effecten van haar minimabeleid.

Utrecht, augustus 2024

Samenvatting

Doel en opzet onderzoek

Deze minima-effectrapportage geeft weer wat het effect is van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Zoetermeer.

In dit onderzoek is voor elf verschillende huishoudtypen op zes verschillende inkomensniveaus (100, 110, 120, 130, 140 en 150 procent van het wettelijk sociaal minimum) doorgerekend hoe hun maandbegrotingen eruitzien.

Hierbij hebben we rekening gehouden met de volgende lokale regelingen:

- de kwijtschelding van lokale lasten;
- de collectieve zorgverzekering;
- de ZoetermeerPas;
- vergoedingen via de Stichting Leergeld;
- de Individuele Inkomenstoelage.

In de begrotingen zijn alle bovengenoemde gemeentelijke voorzieningen verwerkt, zodat duidelijk wordt wat de bestedingsruimte is van de diverse huishoudtypen op de genoemde inkomensniveaus, wanneer zij van al deze voorzieningen gebruik maken.

Resultaten

De berekening van de bestedingsruimte van de voorbeeldhuishoudens in dit onderzoek is gebaseerd op een drietal voorwaarden.

1. Men moet zeer goed met geld kunnen omgaan.
2. Men moet alle inkomensondersteuning aanvragen waar men recht op heeft. Hiermee wordt waarschijnlijk een te gunstig beeld geschetst omdat in praktijk niet alle regelingen worden aangevraagd. De saldi zoals in deze rapportage gepresenteerd zullen dus eerder te hoog dan te laag zijn.
3. Men moet niet of zeer beperkt te maken hebben met persoonlijk onvermijdbare uitgaven. Dit geldt voor bijvoorbeeld huishoudens met een hogere huur dan hier opgenomen, en voor mensen met een noodgedwongen hogere energierekening, bijvoorbeeld omdat er sprake is van een slecht geïsoleerde woning.

De conclusies van dit rapport moeten met deze voorwaarden in het achterhoofd geïnterpreteerd worden. Kijkend naar de voorwaarden kan gesteld worden dat er heel veel verwacht wordt van huishoudens met een laag inkomen. Het gaat dus eigenlijk om de meest ideale situatie. De daadwerkelijke situatie van huishoudens kan hiervan afwijken. Om hoeveel huishoudens het gaat en in welke mate is niet bekend, hierover zijn geen gemiddelden gepubliceerd. Maar dat veel huishoudens *niet* aan alle voorwaarden (kunnen) voldoen is geen onbekend gegeven. In hoofdstuk 5 van dit rapport wordt bijvoorbeeld naar een aantal studies verwezen die zicht richten op het (niet)gebruik van regelingen.

Daar komt bij dat aan de uitgavenkant gerekend wordt met minimale bedragen. In werkelijkheid kunnen huishoudens, al dan niet vrijwillig, meer uitgeven aan de diverse posten in de begrotingen. Zij hebben bijvoorbeeld een hogere huur, of zij willen meer uitgeven aan kleding. Dergelijke individuele situaties zijn niet in dit onderzoek meegenomen. Door de begrotingen sober te houden, wordt in beeld gebracht hoe de

financiële situatie eruit ziet in het gunstigste geval (als alle kosten laag gehouden kunnen worden). Heeft een huishouden hogere kosten, dan zullen de saldi lager zijn. Met name bij de hogere inkomensniveaus zal het bestedingspatroon er anders uit kunnen zien. Zo geven huishoudens met een hoger inkomen in de regel meer uit aan zaken als huur, kleding, voeding, etc. Om het effect van mogelijke (landelijke en gemeentelijke) inkomensondersteunende regelingen goed met elkaar te kunnen vergelijken, gaan we in deze rapportage bij alle inkomensniveaus uit van hetzelfde (minimale) bestedingspatroon.

De financiële situatie van huishoudens

Uitgaande van de voorwaarden zoals hierboven benoemd hebben bijna alle onderzochte huishoudens inclusief gemeentelijke voorzieningen voldoende inkomsten om alle noodzakelijke uitgaven, inclusief sociale participatie, te betalen zonder dat er tekorten ontstaan.

Uitzondering is de zelfstandig wonende 18-jarige. Hierbij is gekeken naar de bestedingsruimte van een 18-jarige met een bijstandsuitkering, met studiefinanciering en met werk waarbij het minimumjeugdloon wordt verdiend.

Met alleen een bijstandsuitkering is het tekort het grootst. Als de ouders niet kunnen of willen aanvullen vanuit hun onderhoudsplicht, kan de gemeente bijzondere bijstand verstrekken. Maar ook als de jongere studeert en studiefinanciering ontvangt of in geval van werk tegen het minimumjeugdloon, krijgt de zelfstandig wonende 18-jarige de maandbegroting niet rond.

Alleenstaanden en paren zonder kinderen (beide onder de AOW-leeftijd) en paren met twee oudere kinderen hebben een bestedingsruimte rond de € 100 per maand. Mochten deze huishoudens (al dan niet onverwacht) met persoonlijk onvermijdbare kosten te maken krijgen, dan kan dit tot tekorten op de begroting leiden.

Armoedeval

Van een armoedeval is sprake als een huishouden met een hoger inkomen, minder overhoudt dan met een lager inkomen, nadat rekening is gehouden met alle noodzakelijke uitgaven. Een dergelijke situatie ontstaat bijvoorbeeld wanneer er geen recht meer is op inkomensondersteunende regelingen. We maken onderscheid tussen een uitstroomval (er blijft minder over dan op bijstandsniveau) en een doorstroomval (op een bepaald inkomensniveau blijft minder over dan op het voorliggende inkomensniveau).

In de gemeente Zoetermeer zien we een uitstroomval bij de eenoudergezinnen met jonge kinderen: op 110 procent is de bestedingsruimte lager dan op bijstandsniveau. Dit wordt vooral veroorzaakt door werkgerelateerde kosten (vervoer en kinderopvang). Verder is er op 110 procent geen recht meer op kwijtschelding van lokale belastingen.

Bij de andere onderzochte huishoudtypen zien we dat de bestedingsruimte op 110 procent niet evenredig toeneemt met het netto inkomen. Ook hier zijn het wegvallen van het recht op kwijtschelding van lokale lasten en werkgerelateerde kosten de oorzaak. Omdat deze overige huishoudens niet met kosten voor kinderopvang te maken hebben, resulteert dit niet in een uitstroomval.

Als ook rekening wordt gehouden met de IIT, zien we wel extra uitstroomvallen ontstaan, namelijk bij de alleenstaande tot de AOW-leeftijd (zowel met als zonder zorgvraag) en bij het eenoudergezin met oudere kinderen.

Een doorstroomval zien we bij de paren met kinderen: wanneer het inkomen toeneemt van 130 naar 140 procent is de bestedingsruimte onder de streep lager. Dit wordt veroorzaakt door het wegvallen van de tegemoetkomingen vanuit de Stichting Leergeld. Bovendien worden bij paren ook landelijke toeslagen (huurtoeslag en de zorgtoeslag) afgebouwd. Bij alleenstaande ouders vindt de afbouw pas plaats bij inkomens boven de 150 procent. Daarom wordt bij alleenstaande ouders geen doorstroomval zichtbaar, terwijl ook zij te maken krijgen met het wegvallen van de bijdragen vanuit de Stichting Leergeld.

Ten slotte is bij de alleenstaande AOW-er met een zorgvraag op 130 procent een doorstroomval zichtbaar. Bij dit huishouden wordt een ruime draagkracht verondersteld, waardoor het zelf veel extra kosten in verband met de zorgvraag moet betalen, terwijl huishoudens met een lager inkomen hiervoor bijzondere bijstand kunnen krijgen.

Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit rapport, heeft het Nibud de volgende aanbevelingen voor de gemeente Zoetermeer:

- Houd oog voor het verhaal achter de cijfers
- Stimuleer goed financieel beheer
- Verminder niet-gebruik regelingen
- Help energie- en woonlasten verlagen
- Overweeg een ongedeeld budget voor de kosten van kinderen
- Laat (meer) werken lonend zijn
- Houd aandacht voor de inkomenspositie van alleenstaanden

In hoofdstuk 5 van dit rapport zijn de aanbevelingen verder uitgewerkt.

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Centrale vraag	5
1.2	Kern minima-effectrapportage	5
1.2.1	Huishoudtypen	5
1.2.2	Inkomensniveaus	6
1.2.3	Armoedeval	6
1.2.4	Voorbeeldhuur	6
1.2.5	Huishoudens met een zorgvraag	6
1.3	Leeswijzer	7
2	Onderzoeksmethode: begrotingen	8
2.1	Uitgangspunten	8
2.2	De begrotingen	9
2.3	Inkomsten	9
2.4	Uitgaven: basispakket & sociale participatie	10
2.5	Uitgavensoorten	10
2.6	De begrotingen	11
3	Minimabeleid	12
3.1	Landelijk beleid	12
3.2	Lokaal minimabeleid	15
3.2.1	Kwijtscheldingsbeleid	15
3.2.2	Collectieve (aanvullende) zorgverzekering	15
3.2.3	Individuele inkomens toeslag	17
3.2.4	ZoetermeerPas	17
3.2.5	Particuliere fondsen	18
3.2.6	Bijzondere bijstand	19
3.2.7	Kinderopvang en peuterspeelzaal	20
3.3	Huishoudens met een zorgvraag	21
3.3.1	Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	21
3.3.2	Collectieve zorgverzekering	21
3.3.3	Meerkosten huishoudens met zorgvraag	21
3.4	Zelfstandig wonende 18-jarige	24
4	Resultaten	26
4.1	Bestedingsruimte per huishoudtype	26
4.2	Armoedeval	29
4.3	Huishoudens met langdurig een laag inkomen	31
5	Conclusies en aanbevelingen	33
5.1	Voorwaarden	33
5.2	Bestedingsruimte en armoedeval	33
5.3	Aanbevelingen	34
Bijlage 1 Verantwoording uitgaven		40
Bijlage 2 Begrotingen		43

1 Inleiding

1.1 Centrale vraag

Iedere gemeente beschikt over mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Dat kan bijvoorbeeld door het kwijtschelden van gemeentelijke heffingen en/ of door bijzondere bijstand. Het is echter niet direct zichtbaar wat in de praktijk de effecten van die maatregelen zijn op het budget van verschillende groepen huishoudens. De gemeente Zoetermeer wenst inzicht te krijgen in het samenspel van landelijk en lokaal minimabeleid.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Wat is het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Zoetermeer, uitgaande van het beleid voor 2024?

Bekeken wordt welke groepen huishoudens in de gemeente het best ondersteund worden door middel van het gemeentelijke minimabeleid en welke groepen minder goed. Ook maakt deze rapportage eventuele armoedevallen inzichtelijk.

In de begrotingen worden alle minimaal onvermijdbare uitgaven afgezet tegen verschillende inkomensniveaus.

1.2 Kern minima-effectrapportage

Om tot een antwoord te komen op de centrale vraag, worden voor een aantal voorbeeldsituaties alle inkomsten geïnventariseerd. Hierbij wordt rekening gehouden met alle landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen. Dit inkomen zal in een begroting worden afgezet tegen de minimale uitgaven waarmee huishoudens met een laag inkomen worden geconfronteerd. De minimale uitgaven zijn gebaseerd op de Nibud methode van budgetteren, aangevuld met lokale tarieven en tegemoetkomingen.

1.2.1 Huishoudtypen

In deze minima-effectrapportage wordt voor een aantal huishoudtypen de bestedingsruimte inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Zoetermeer is een keuze gemaakt voor de volgende voorbeeldsituaties:

1. Een alleenstaande tot de AOW- leeftijd;
2. Een alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd;
3. Een eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
4. Een eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
5. Een paar zonder kinderen tot de AOW-leeftijd;
6. Een paar vanaf de AOW-leeftijd;
7. Een paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
8. Een paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
9. Een alleenstaande tot de AOW- leeftijd met een zorgvraag;
10. Een alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd met een zorgvraag;
11. Een zelfstandig-wonende alleenstaande van 18 jaar.

1.2.2 Inkomensniveaus

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en gemeentelijke maatregelen hebben op de financiële positie van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus. In overleg met de gemeente Zoetermeer is in dit rapport gekozen om begrotingen op te stellen met de volgende inkomensniveaus: bijstand- of AOW- niveau, 110 procent, 120 procent, 130 procent, 140 procent en 150 procent van de geldende bijstandsnorm. Voor de zelfstandig wonende 18-jarige kijken we naar andere inkomensniveaus, te weten bijstand, studiefinanciering en het (netto) minimumjeugdloon.

1.2.3 Armoedeval

Het kan voorkomen dat een huishouden met een hoger inkomen onder de streep minder overhoudt dan met een lager inkomen: een zogenaamde armoedeval. Een dergelijke situatie ontstaat bijvoorbeeld doordat er geen recht meer is op inkomensondersteunende regelingen. Als een armoedeval zich voordoet binnen de gestelde kaders, dan blijkt dat uit de resultaten van dit onderzoek.

Hierbij onderscheiden we twee soorten armoedevallen: een armoedeval bij uitstroom uit een bijstandsuitkering naar betaald werk (werkloosheidsval/uitstroomval) en een armoedeval bij het meer gaan verdienen (doorstroomval).

Bij huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd wordt officieel niet gesproken van een armoedeval, omdat deze gewoonlijk geen inkomensstijging meemaken. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere vrije bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen.

1.2.4 Voorbeeldhuur

Uit het Woononderzoek Nederland (WoON) van het CBS blijkt dat 96 procent van de huishoudens die de bijstandsuitkering als belangrijkste inkomstenbron hebben, in een huurwoning woont. Op basis hiervan gaan we er in deze rapportage van uit dat huishoudens in een huurwoning wonen.

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. De huurprijzen in dit onderzoek zijn vastgesteld in overleg met de gemeente. Hierbij sluiten we aan bij de wetgeving rondom passend toewijzen. Sinds 1 januari 2016 moeten woningcorporaties bij het toewijzen van sociale huurwoningen voldoen aan de passendheidsnorm. Dat betekent dat de woningcorporaties hun sociale huurwoningen moeten verhuren aan woningzoekenden met een inkomen dat volgens de wet 'past' bij de huurprijs. Zo wordt voorkomen dat mensen met de laagste inkomens in te dure huurwoningen gaan wonen, en andersom.

De huren volgens het passend toewijzen zijn in 2024 € 650 voor één- of twee-persoonshuishoudens en € 697 voor huishoudens met drie of meer personen. Met deze huren wordt gerekend in dit onderzoek.

1.2.5 Huishoudens met een zorgvraag

Bij de alleenstaanden met een zorgvraag worden in de begroting extra kosten meegenomen die veel voorkomen wanneer een persoon binnen het huishouden een chronische ziekte of beperking heeft. Tegelijkertijd houden we ook rekening met de regelingen die de gemeente Zoetermeer voor deze huishoudens kent.

De begrotingen voor deze huishoudens zijn opgesteld aan de hand van zogenoemde zorgprofielen. Op basis van deze zorgprofielen hebben we bepaald wat voor deze huishoudens de extra kosten zijn en welke vergoedingen daar tegenover staan.

Het zorgprofiel is een illustratie van hoe de situatie van mensen met een zorgvraag eruit kan zien. In werkelijkheid hebben mensen te maken met zeer uiteenlopende zorgbehoeftes en varieert de hoogte van de zorgkosten sterk in individuele gevallen. Dat betekent dat conclusies die getrokken worden op basis van de uitkomsten, rekening houdend met de zorgvraag zoals die in dit rapport is geformuleerd, niet zonder meer gelden voor iedereen met zorgkosten. Het geeft wel aan dat een deel van de vaak voorkomende zorgkosten wordt vergoed. En dat mensen in veel gevallen daarnaast nog eigen betalingen in verband met zorg hebben.

In paragraaf 3.3 worden de zorgprofielen van de huishoudens met een zorgvraag verder uitgewerkt.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de onderzoeksmethode. Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen. In hoofdstuk 4 worden de resultaten weergegeven: Wat is de bestedingsruimte van de onderzochte huishoudtypen? En wat zijn de effecten van het minimabeleid op de financiële positie van deze huishoudens? Ten slotte staan in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen van het rapport.

In de bijlagen wordt meer informatie gegeven over bronnen van de referentiecijfers en staan de begrotingen per huishoudtype naar inkomen.

2 Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Uitgangspunten

Om het effect van inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van begrotingen. Uit deze begrotingen zijn de inkomsten en uitgaven van de huishoudens af te lezen.

Belangrijk om hier te vermelden is dat we bij de uitgaven rekenen met minimale bedragen. Zo rekenen we met een door het Voedingscentrum gespecificeerd dieet voor gezonde voeding. Voor een vrouw tussen de 14 en 50 jaar gaat het om een bedrag van € 7,52 per dag (voor het ontbijt, een tweede broodmaaltijd, de warme maaltijd en tussendoortjes). Wordt hier van afgeweken, dan zien de begrotingen er weer anders uit. Nog meer bepalend is het gekozen bedrag aan huur. We rekenen in dit rapport met de aftoppingsgrens van de huurtoeslag. Voor meerpersoonshuishoudens is dit € 697 per maand. Bij een huur hoger dan dit bedrag is voor het meerdere geen huurtoeslag meer mogelijk¹. Wordt gehuurd boven de maximale huurgrens van € 879 dan is in het geheel geen huurtoeslag mogelijk. Ter vergelijking, paren op bijstandsniveau ontvangen bij de gekozen huur van € 679 een huurtoeslag van € 420 per maand.

Daarnaast gaat het Nibud bij de berekening van de bestedingsruimte uit van drie cruciale voorwaarden. Het is raadzaam om rekening te houden met het feit dat die voorwaarden in de praktijk lang niet altijd opgaan en dat huishoudens daarbij hulp nodig hebben.

1. Goed met geld kunnen omgaan

Een goed overzicht van alle inkomsten en uitgaven is noodzakelijk. Alleen dan kan er voldoende geld opzij worden gezet om onregelmatige uitgaven te kunnen doen. Een gebrek aan goed overzicht kan vaak confronterend zijn en moeilijk te doorbreken.

2. Alle inkomensondersteuning aanvragen

Toeslagen en tegemoetkomingen beslaan vaak een groot deel van het totale inkomstenplaatje. Het is daarom voor huishoudens belangrijk om te weten op welke inkomensondersteuning men recht heeft en hoe en waar deze moet worden aangevraagd. Tegelijkertijd zien we dat huishoudens soms bewust afzien van het gebruik van inkomensondersteuning, omdat zij angst hebben dat zij het gekregen geld weer terug moeten betalen, zeker sinds het toeslagenschandaal. Ook hier moet aandacht voor zijn.

3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven zoals afbetalingen, zorgkosten of een hoge huur, kunnen het moeilijk of onmogelijk maken om een sluitende begroting op te stellen. Als de uitgaven niet omlaag gebracht kunnen worden, dan resteert er niks anders dan om te bezuinigen op overige uitgaven. In het geval van de begrotingen met minimale uitgaven, ontstaat het gevaar dat er ook bezuinigd wordt op noodzakelijke uitgaven. Dit kan ertoe leiden dat er totaal geen reserves meer zijn om tegenslagen op te kunnen vangen. Ook kan het gebeuren dat rekeningen niet meer betaald worden waardoor schulden ontstaan of dat gezondheidsbedreigende omstandigheden ontstaan.

¹ Tenzij de huurder of een van de medebewoners de AOW-leeftijd heeft, in dat geval is nog 40 procent huurtoeslag mogelijk voor de huurprijs boven de aftoppingsgrens. Dit geldt ook voor eenpersoonshuishoudens of als een van de bewoners gehandicapt is en in een aangepaste woning woont.

Deze voorwaarden zijn voor een deel te vangen in competenties voor goed financieel beheer. Het gaat hierbij niet alleen om vaardigheden, maar ook om gedragsaspecten. Daarom is inkomensondersteuning alleen niet voldoende. Het is ook belangrijk om ondersteuning op het gebied van het aanleren van vaardigheden te bieden. In deze ondersteuning moet ook rekening gehouden worden met min of meer individuele gedragsaspecten.

2.2 De begrotingen

De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor verschillende huishoudtypen op verschillende inkomensniveaus. Hierbij gaan we ervan uit dat huishoudens in een huurwoning wonen.

De begrotingen zijn voor groepen huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn gemiddelden; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien in hoeverre een individueel huishouden een sluitende begroting heeft.

Bij het opstellen van de begrotingen wordt geen rekening gehouden met schulden, omdat daarover niets algemeen te zeggen valt. Schulden komen echter vaak voor onder huishoudens met lage inkomens. Ook is er geen rekening gehouden met inkomsten of betalingen vanwege alimentatie.

Maandbegrotingen

Alle begrotingen zijn maandbegrotingen, waarbij de inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. In de praktijk kunnen er flinke verschillen zijn tussen de maanden van het jaar. Vakantiegeld wordt bijvoorbeeld vaak jaarlijks uitgekeerd, maar wordt in deze rapportage uitgedrukt in een maandelijks bedrag. Het inkomen is in iedere begroting een vast gegeven.

2.3 Inkomsten

In deze rapportage worden op zes inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimuminkomen (bijstand/AOW-uitkering), 110 procent, 120 procent, 130 procent, 140 procent en 150 procent van de geldende bijstandsnorm. Met bijstandsnorm wordt in deze rapportage bedoeld de norm op grond van de Participatiewet, artikel 5 sub c.

Uitgangspunt in deze rapportage is het totaal besteedbaar maandinkomen. Dat inkomen bestaat uit alle inkomsten van het huishouden, zoals netto salarissen, uitkeringen, kortingen op de belasting, landelijke toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en kindgebonden budget), kinderbijslag en vakantietoeslag. Hoe de regelingen doorwerken in de begrotingen en wat de invloed is op het inkomen van de verschillende huishoudens is te zien in bijlage 2.

In de rapportage wordt verondersteld dat de huishoudens maximaal gebruik maken van alle inkomensondersteunende regelingen die op hen van toepassing zijn, zowel de landelijke als de gemeentelijke.

2.4 Uitgaven: basispakket & sociale participatie

De noodzakelijke uitgaven vullen we in via een basispakket waarvan een pakket voor sociale participatie een onderdeel vormt. Het basispakket bestaat uit uitgaven die voor elk huishouden niet of moeilijk vermijdbaar zijn.

In bijlage 1 staan de uitgangspunten en de samenstelling van de pakketten beschreven. Het basispakket inclusief het pakket voor sociale participatie is op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen. De pakketten bestaan uit relatief goedkope artikelen (niet de allergeodkoopste) die algemeen verkrijgbaar zijn. We houden geen rekening met tweedehands artikelen. De pakketten zijn vastgesteld in samenwerking met andere deskundigen. Zo bestaat het voedingspakket uit gezonde voeding zoals vastgesteld door het Voedingscentrum.

Sociale participatie

Het pakket voor sociale participatie is opgesteld door het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau. Het gaat om uitgaven aan contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en recreatief vervoer. Sociale participatie wordt als noodzakelijk beschouwd en is in veel gemeenten op de een of andere manier onderdeel van het minimabeleid. Deze pakketten vormen ook de basis van het advies dat de Commissie Sociaal Minimum in 2023 uitbracht.

Persoonlijk onvermijdbare uitgaven

Naast de noodzakelijke uitgaven van de pakketten zijn er in individuele gevallen moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen. Voor dit soort uitgaven is vaak een tegemoetkoming mogelijk via gemeentelijk beleid. Deze uitgaven worden in dit rapport niet meegenomen. In de begrotingen is ook geen rekening gehouden met kosten voor een huisdier of voor roken. Deze uitgaven worden niet gezien als noodzakelijk. Indien een huishouden hiervoor toch kosten heeft, wordt het saldo op de begroting lager dan in deze rapportage is weergegeven.

Mensen die werken maken extra kosten ten opzichte van niet werkenden. Deze kosten zijn meegenomen in het basispakket als aparte post bij een inkomen vanaf 110 procent van het toepasselijk minimum.

2.5 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud vier soorten uitgaven:

- Vaste lasten. Dit zijn periodiek terugkerende uitgaven, waarbij het bedrag veelal elke periode hetzelfde is. Vaak is er een contract afgesloten voor deze uitgaven.
- Reserveringsuitgaven. Dit zijn uitgaven die niet iedere maand terugkomen. De bedragen voor de verschillende reserveringsuitgaven zou een huishouden in principe maandelijks opzij moeten zetten om deze onregelmatige uitgaven direct te kunnen betalen.
- Huishoudelijke uitgaven. Dit zijn regelmatig terugkerende uitgaven, waarvan het bedrag per keer (per aankoopbeurt) verschilt.

- Sociale Participatie. Dit zijn uitgaven die een huishouden wat vrijer kan invullen. In deze rapportage vallen daaronder: contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en recreatief vervoer.

Lokale tarieven

In deze rapportage wordt gerekend met minimale bedragen die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen. Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van lokale tarieven. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor gemeentelijke heffingen, de premie van de collectieve zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal.

Minimabeleid

Als er inkomensondersteunende maatregelen zijn die een vergoeding vormen voor bepaalde uitgavenposten, dan is hier rekening mee gehouden in de begrotingen. De regelingen staan beschreven in het volgende hoofdstuk.

Zo zijn alle meer generieke lokale miniregelingen meegenomen in de berekeningen. Dit geldt niet voor de individuele bijzondere bijstand. Hiervoor geldt dat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

2.6 De begrotingen

Volgens de methodiek die hierboven staat beschreven, worden de begrotingen opgesteld. Deze begrotingen staan in bijlage 2.

3 Minimabeleid

In dit hoofdstuk worden diverse landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning van minima beschreven. Alleen de regelingen die in de berekeningen zijn meegenomen komen in dit hoofdstuk aan bod. Paragraaf 3.1 beschrijft de landelijke regelingen; in paragraaf 3.2 staan de lokale inkomensondersteunende regelingen.

3.1 Landelijk beleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke uitkeringen, de landelijke heffingskortingen, de landelijke toeslagen en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen. In 2024 zijn er op dit terrein een aantal belangrijke onderdelen aangepast die van invloed zijn op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen.

Het minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen zijn verhoogd naar aanleiding van de hoge inflatie van de afgelopen jaren. Daarnaast is het extra verhoogd om de armoedebestrijding te ondersteunen.

Bijna alle heffingskortingen zijn sterk gestegen. Ook de huurtoeslag, de kinderbijslag en het kindgebonden budget zijn omhooggegaan. Specifiek gaat het om de volgende veranderingen per 1 januari 2024:

1. De huurtoeslag stijgt en het kindgebonden budget stijgen sterk
2. Minimumloon en uitkeringen stijgen
3. De zorgtoeslag daalt (nadat deze in 2023 tijdelijk was verhoogd)

Landelijke heffingskortingen

Heffingskortingen zijn kortingen op de belasting. Hiermee wil de overheid bepaalde groepen ondersteunen. Denk aan ouders, ouderen en gehandicapten. Door de heffingskorting betalen zij minder belasting. Er zijn verschillende heffingskortingen:

- **Algemene heffingskorting:** voor iedereen vanaf 18 jaar die inkomstenbelasting betaalt, ook als men niet werkt.
- **Arbeidskorting:** voor iedereen die betaald werk doet, ook als men daarnaast nog gedeeltelijk een uitkering ontvangt.
- **Inkomensafhankelijke combinatiekorting:** voor werkende ouders met kinderen jonger dan 12 jaar. Deze wordt toegekend aan de alleenstaande ouders of aan de minstverdienende fiscale partner.
- **Ouderenkorting en alleenstaande ouderenkorting:** voor AOW-gerechtigden.

Tabel 1: Landelijke heffingskortingen in bedragen per jaar

		2023	2024
Algemene heffingskorting	Onder AOW-leeftijd	€ 3.070	€ 3.362
	Vanaf AOW-leeftijd	€ 1.583	€ 1.735
Arbeidskorting		€ 5.052	€ 5.532
Inkomensafhankelijke combinatiekorting		€ 2.694	€ 2.950
Ouderenkorting		€ 1.835	€ 2.010
Alleenstaande ouderenkorting		€ 478	€ 524

Landelijke toeslagen

Toeslagen zijn bijdragen van de overheid om tegemoet te komen in de kosten voor de zorgverzekering, huur of kind(eren). Of een huishouden recht heeft op bepaalde toeslagen, is afhankelijk van een aantal factoren, bijvoorbeeld inkomen of vermogen. Bij het inkomen wordt verwezen naar het toetsingsinkomen, ook wel verzamelinkomen genoemd. Dit bestaat uit: inkomen uit werk en woning (box 1), inkomen uit aanmerkelijk belang (box 2) en inkomen uit sparen en beleggen (box 3).

De volgende toeslagen (2024) zijn van belang voor de voorbeeldhuishoudens:

Zorgtoeslag

Zorgtoeslag is een bijdrage van de overheid voor de kosten van de zorgverzekering. Iemand kan aanspraak maken op zorgtoeslag vanaf 18 jaar. Dit geldt voor zowel alleenstaanden als stellen. Naast de inkomensgrens is er ook een vermogensgrens voor de zorgtoeslag. Hoe lager het toetsingsinkomen, hoe meer toeslag iemand ontvangt.

Tabel 2: Zorgtoeslag bedragen

Zorgtoeslag	2023	2024
Inkomensgrens alleenstaand	€ 38.520	€ 37.496
Inkomensgrens paar	€ 48.224	€ 47.368
Vermogensgrens alleenstaand	€ 127.582	€ 140.213
Vermogensgrens paar	€ 161.329	€ 177.301
Maximaal maandbedrag alleenstaand	€ 154	€ 123
Maximaal maandbedrag paar	€ 265	€ 236

Huurtoeslag

Huurtoeslag is een bijdrage van de overheid in de huurkosten. Huurders van een zelfstandige huurwoning kunnen in aanmerking komen voor huurtoeslag. De hoogte van de huurtoeslag is afhankelijk van het toetsingsinkomen, het vermogen, de huishoudsamenstelling en de huur.

Vanaf 1 januari 2020 kent de huurtoeslag geen inkomensgrenzen meer, maar wordt de huurtoeslag inkomensafhankelijk afgebouwd. De vermogensgrens voor de huurtoeslag is per persoon. Huishoudens krijgen boven de minimale basishuur² volledige huurtoeslag tot een bepaalde huur. Vanaf deze huur wordt 65 procent vergoed. Alleenstaanden of ouderen/hulpbehoevenden krijgen daarnaast nog hierboven tot de hoogste huurgrens nog 40 procent vergoed.

Tabel 3: Huurtoeslag bedragen

Huurtoeslag	2023	2024
Vermogensgrens per persoon	€ 33.748	€ 36.952
Huurgrens volledige huurtoeslag	€ 452,20	€ 454,47
Huurgrens 65% huurtoeslag 1p en 2p	€ 647,19	€ 650,43
Huurgrens 65% huurtoeslag 3p of meer	€ 693,60	€ 697,07
Huurgrens 40%	€ 808,06	€ 879,66

² De minimale basishuur is inkomensafhankelijk en bedraagt voor huishoudens op minimumniveau € 192. (Voor AOW-geëligten is dit voor eenpersoonshuishoudens € 190,18 en voor meerpersoonshuishoudens € 188,37). Bij een hoger inkomen wordt de basishuur hoger.

Kinderopvangtoeslag

Kinderopvangtoeslag is een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang. De kinderopvangtoeslag is geregeld in de Wet Kinderopvang. De wet geldt voor dagopvang voor kinderen van 0 tot 4 jaar en buitenschoolse opvang voor basisschoolkinderen. Maar ook voor opvang door ouderparticipatiecrèches of gastouders via een gastouderbureau en voor de peuterspeelzaal. Informele opvang door familie of kennissen valt hier niet onder. Om voor kinderopvangtoeslag in aanmerking te komen moet de instelling zijn aangemeld bij het Landelijk Register Kinderopvang. Ook moeten, in het geval van paren, beide ouders werken, tenzij er een re-integratietraject wordt gevolgd.

Tabel 4: Kinderopvangtoeslag bedragen per uur

Kinderopvangtoeslag	2023	2024
Maximale vergoeding dagopvang	€ 9,12	€ 10,25
Maximale vergoeding buitenschoolse opvang	€ 7,85	€ 9,12

Kindgebonden budget

Elk huishouden met kinderen jonger dan 18 jaar komt in aanmerking voor het kindgebonden budget. Dit is een maandelijks, inkomensafhankelijke bijdrage in de kosten van kinderen. Voorwaarde is dat iemand zijn of haar kind 'in belangrijke mate onderhoudt'. Er geldt een inkomensgrens (waarbij gekeken wordt naar het toetsingsinkomen). Na de inkomensgrens wordt de hoogte van het bedrag geleidelijk afgebouwd.

In 2024 is deze inkomensgrens voor alleenstaande ouders verhoogd en voor paren juist verlaagd. Het bedrag is flink verhoogd: Het maximale bedrag ging voor het eerste kind met € 65 omhoog naar € 203 per maand en vanaf het tweede kind met € 75 omhoog naar eveneens € 203 per maand. Daarnaast ging het extra bedrag voor kinderen van 12 tot en met 15 jaar met € 35 omhoog naar € 57 per maand en voor kinderen van 16 tot en met 17 jaar met € 37 omhoog naar € 77 per maand. Het extra bedrag voor alleenstaande ouders ging € 30 omlaag naar € 290 per maand.

Tabel 5: Kindgebonden budget

Kindgebondenbudget	2023	2024
Inkomensgrens alleenstaande	€ 25.070	€ 26.819
Inkomensgrens paar	€ 43.397	€ 35.849

Kinderbijslag

Een ouder heeft recht op kinderbijslag voor eigen kinderen en stiefkinderen tot 18 jaar en soms voor pleegkinderen tot 16 jaar. Kinderbijslag wordt eenmaal per kwartaal uitgekeerd. De bedragen worden in het geval van meerdere kinderen bij elkaar opgeteld. De bedragen voor kinderbijslag zijn afhankelijk van de leeftijd van het kind en onafhankelijk van het inkomen.

Tabel 6: Kinderbijslag per kwartaal

Kinderbijslag	2023	2024 (vanaf 1 juli)
0 – 6 jaar	€ 261,70	€ 281,69
6 – 12 jaar	€ 317,77	€ 342,05
12 – 18 jaar	€ 373,85	€ 402,41

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Zoetermeer voor huishoudens met een laag inkomen ook een lokaal minimabeleid. De regelingen die worden opgenomen in de begrotingen komen in de volgende paragrafen aan bod.

3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Zoetermeer kan kwijtschelding worden aangevraagd voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De kwijtscheldingsnorm bedraagt 100 procent van het sociaal minimum. Dat wil zeggen dat, afhankelijk van het vermogen, huishoudens met een inkomen rond het sociaal minimum in principe geen gemeentelijke heffingen hoeven te betalen. Bij een inkomen hierboven wordt wel betalingscapaciteit verondersteld.

De beleidsvrijheid ten aanzien van het kwijtscheldingsbeleid wordt bepaald door landelijke regelgeving. Hierbij wordt aan gemeenten de mogelijkheid geboden om rekening te houden met de kosten voor kinderopvang en om voor AOW'ers uit te gaan van de netto AOW in plaats van de bijstandsbedragen. De gemeente Zoetermeer maakt gebruik van de mogelijkheid om uit te gaan van de verhoogde norm voor AOW'ers en houdt ook rekening met de kosten voor kinderopvang bij de bepaling van de betalingscapaciteit.

In Zoetermeer zijn drie waterschappen actief: Delfland, Rijnland en Schieland-Krimpenerwaard. In onderstaande tabel zijn de tarieven van deze drie waterschappen opgenomen.

Tabel 7: Tarieven waterschappen

Waterschap	Watersysteemheffing ingezetenen	Zuiveringsheffing per vervuilingseenheid
Delfland	€ 133,39	€ 106,04
Rijnland	€ 128,23	€ 80,03
Schieland-Krimpenerwaard	€ 129,88	€ 71,29

In deze rapportage wordt uitgegaan van de tarieven van het Hoogheemraadschap van Delfland. Omdat de tarieven van dit waterschap het hoogst zijn, wordt hiermee de meest ongunstige situatie in beeld gebracht. Bij dit waterschap is kwijtschelding mogelijk voor de watersysteemheffing ingezetenen, maar niet voor de zuiveringsheffing. Bij de berekening van de kwijtschelding hanteert het waterschap de norm van 100 procent van de toepasselijke bijstandsnorm.

De gemeente en het waterschap (door RBG) berekenen afzonderlijk de betalingscapaciteit en/of het vermogen.

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering

Het verzekeren tegen ziektekosten is voor iedereen wettelijk verplicht. Daarom bieden veel gemeenten inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan. De gemeente Zoetermeer biedt een collectieve zorgverzekering aan bij zorgverzekeraar Menzis. Huishoudens met een inkomen niet hoger dan 120 procent van de geldende bijstandsnorm kunnen hiervan gebruik maken.

De gemeente levert een bijdrage aan de premie en er geldt een collectiviteitskorting.

Met opmerkingen [JB1]: Tabel opnemen met de tarieven van de verschillende waterschappen?

Met opmerkingen [Cv2R1]: Ik heb bij de gemeente de vraag liggen hoe ze dit berekend willen hebben, met welk waterschap. Een tabel met de verschillende tarieven is wel een goed idee, dan zien ze ook de andere waterschappen dan die waarmee we rekenen.

Inwoners kunnen kiezen uit verschillende pakketten. De kosten van deze pakketten zijn weergegeven in tabel 8.

Tabel 8: Gemeentepolis kosten per maand

Basisverzekering	Menzis Basis		
Maandpremie	€ 146,75		
Aanvullende verzekering	GarantVerzorgd 1	GarantVerzorgd 2	GarantVerzorgd 3
Bruto Maandpremie	€ 19,41	€ 34,21	€ 58,11
Collectiviteitskorting 9%	- € 1,75	- € 3,08	- € 5,23
Gemeentelijke bijdrage	- € 9,04	- € 10,52	- € 13,02
Netto maandpremie aanvullende verzekering	€ 8,62	€ 20,61	€ 39,86
Verzekering verplicht eigen risico	nvt	€ 32,08	€ 32,08
Collectiviteitskorting 5%	nvt	- € 1,60	- € 1,60
Gemeentelijke bijdrage	nvt	- € 13,53	- € 13,53
Netto maandpremie verplicht eigen risico	nvt	€ 16,95	€ 16,95
Netto maandpremie totaal	€ 8,62	€ 37,56	€ 56,81
Tandartsverzekering	GarantTandVerzorgd 250	GarantTandVerzorgd 500	GarantTandVerzorgd 750
Bruto Maandpremie	€ 14,05	€ 21,65	€ 35,75
Collectiviteitskorting 9%	- € 1,26	- € 1,95	- € 3,22
Netto maandpremie tandartsverzekering	€ 12,79	€ 19,70	€ 32,53

Naast de bovengenoemde pakketten, is het ook mogelijk een goedkopere polis af te sluiten, de Menzis Basis Voordelig. De premie van de basisverzekering bedraagt € 140,25. Daarnaast kan voor twee aanvullende verzekeringen gekozen worden, waarvan de premies respectievelijk € 16,10 en € 28,90 bedragen.

In de begrotingen rekenen we met de premie van GarantVerzorgd 2. Voor de huishoudens met een zorgvraag gaan we uit van GarantVerzorgd 3. Bij de huishoudens die niet aan de voorwaarden voor de Gemeentepolis voldoen, met een inkomen boven 120 procent van de geldende bijstandsnorm, rekenen we met de premie van een gemiddelde zorgverzekering (de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief een tandartsverzekering).

GarantVerzorgd is alleen af te sluiten in combinatie met een tandartsverzekering: GarantTandVerzorgd. Ook hier kan gekozen worden voor verschillende pakketten. In deze rapportage gaan we uit van GarantTandVerzorgd 250. Deze kosten van deze verzekering bedragen, inclusief collectiviteitskorting, € 12,79.

De kosten van de premie zijn in de begrotingen opgenomen onder de uitgavepost "zorgverzekering". De zorgtoeslag die huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

Voor huishoudens met een inkomen boven 120 procent gaan we ervan uit dat zij maandelijks moeten reserveren voor het eigen risico van 385 euro per jaar, omdat zij dit geld waarschijnlijk niet op de plank hebben liggen, als zij dit (onverwacht) nodig hebben. Dit bedrag is opgenomen onder de post "eigen risico zorgverzekering".

3.2.3 Individuele inkomenstoelage

De individuele inkomenstoelage (IIT) in de gemeente Zoetermeer is bedoeld voor inwoners vanaf 21 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd die weinig zicht hebben op extra inkomen in de toekomst en die wel inzet hebben getoond om meer inkomen te krijgen. Hierbij mag het inkomen in de afgelopen drie jaar niet hoger zijn geweest dan de geldende bijstandsnorm en het vermogen niet meer dan het wettelijk vrij te laten vermogen.

De hoogte van de IIT bedraagt voor paren met of zonder kinderen € 771 per jaar, voor alleenstaande ouders € 618 per jaar en voor alleenstaanden € 517 per jaar.

Bij de resultaten van deze rapportage worden de saldi van huishoudens die in aanmerking komen voor de individuele inkomenstoelage apart gepresenteerd, omdat de IIT niet voor elk huishouden van Zoetermeer met een laag inkomen geldt.

3.2.4 ZoetermeerPas

De ZoetermeerPas is een voordeelpas waarmee inwoners met korting of gratis kunnen deelnemen aan verschillende sportieve, leerzame en/of culturele activiteiten.

Op de pas staan verschillende tegoeden. Een tegoed is een digitaal geldbedrag. Elke soort activiteit heeft een eigen digitale tegoed. Deze tegoeden kunnen worden besteed bij (sport)verenigingen of culturele organisaties. Vaak zijn lesgelden of abonnementskosten van sport of zwemlessen hoger dan het tegoed dat op de kaart staat. De resterende kosten betaalt de inwoner zelf.

De pas is bedoeld voor inwoners met een inkomen dat niet hoger is dan 120 procent van de geldende bijstandsnorm. Er geldt geen vermogenstoets.

Het tegoed is 1 jaar geldig, van 1 januari tot en met 31 december. Hieronder staan de tegoeden voor 2024.

Tabel 9: Bedragen tegoeden ZoetermeerPas

Activiteit	Bedrag per jaar
Sport/Cultuur/Educatie kinderen t/m 18 jaar	€ 235
Sport/Cultuur/Educatie volwassenen	€ 180
Bibliotheek	€ 66,95
Bibliotheek los	€ 15
Uitjes budget kinderen t/m 18 jaar	€ 44
Uitjes budget volwassenen	€ 22
Zwemlesbudget	€ 300

In de begrotingen zijn de genoemde budgetten verrekend met de uitgavenpost "sociale participatie".

Voor sport/ cultuur en educatie geldt het volgende: onder de post "sociale participatie" is een bedrag opgenomen voor contributies en abonnementen voor sportieve en culturele activiteiten (zie bijlage 1). Het Nibud gaat uit van een contributie van € 11,50 per maand voor kinderen van 3 tot 8 jaar, € 15,50 voor kinderen van 8 tot 16 jaar en € 20,50 voor personen vanaf 16 jaar. Dit laatste komt neer op € 246 per jaar. In de begrotingen verrekenen we het maximale bedrag van € 235 voor het kind van 16 jaar en € 180 voor een volwassene. De rest betaalt de betrokkene zelf.

Omdat in de begrotingen wordt uitgegaan van het lidmaatschap van één (sport)club, wordt het zwembadbudget niet op de begroting in mindering gebracht. De budgetten voor uitjes en voor de bibliotheek worden wel verrekend, waarbij we uitgaan van één bibliotheekpas per huishouden.

3.2.5 Particuliere fondsen

In de gemeente Zoetermeer zijn twee particuliere fondsen actief: de Stichting Leergeld en SunZ. Beide stichtingen worden door de gemeente gesubsidieerd.

Stichting Leergeld

Stichting Leergeld Zuid-Holland Midden richt zich op kinderen uit minimagezinnen (maximaal 130 procent van de geldende bijstandsnorm) in verschillende Zuid-Hollandse gemeenten, waaronder Zoetermeer. Ouders, verzorgers, docenten of intermediairs kunnen voor deze kinderen materiële voorzieningen aanvragen, zodat zij een eerlijke kans krijgen en volwaardig mee kunnen doen in de maatschappij.

In de gemeente Zoetermeer kunnen aanvragen worden gedaan voor de volgende voorzieningen:

- Fiets: voor kinderen van 4 tot en met 17 jaar oud kan eens in de drie jaar een fiets worden aangevraagd. Dit is in de begrotingen verrekend met de post "vervoer".
- Laptop: voor schoolgaande kinderen van 7 tot en met 17 jaar kan een refurbished laptop worden aangevraagd. Er geldt een eigen bijdrage van € 50 en er gelden bezorgkosten van € 10. Voor kinderen op de basisschool geldt één laptop per gezin, voor kinderen op de middelbare school wordt maximaal één laptop per kind verstrekt. Voorwaarde is dat het gezin/ kind in de afgelopen 3 jaar geen laptop of computer van de Stichting Leergeld heeft ontvangen. Kinderen op de middelbare school die een specifiek type laptop nodig hebben, die verplicht wordt gesteld door de school van het kind, kunnen bij de Stichting Leergeld een bijdrage in de kosten aanvragen. De vergoeding voor de laptop wordt in de begrotingen verrekend met de post "onderwijs". Dit geldt alleen voor de huishoudens met oudere kinderen (die naar de middelbare school gaan). De kinderen in de voorbeeldhuishoudens met jonge kinderen zijn 3 en 5 jaar en daarmee te jong om voor een laptop in aanmerking te komen.
- Kindpas: voor kinderen van 0 tot en met 17 jaar kan een Kindpas worden aangevraagd. De Kindpas is een betaalpas, waarmee kleding, jassen, schoenen en leesboekjes gekocht kunnen worden. Het tegoed op de Kindpas is € 90. Dit is in de begrotingen verrekend met de post "kleding".
- Schoolspullenpas: voor kinderen van 4 tot en met 17 jaar is er een schoolspullenpas. Met deze pas kunnen schoolspullen zoals schriften, pennen, etuis, tassen en rekenmachines gekocht worden. Het tegoed op de pas bedraagt gemiddeld € 44,25 en is in de begrotingen verrekend met de post "onderwijs".
- Jarige Job Verjaardagsbox: kinderen van 4 tot en met 18 jaar komen in aanmerking voor een verjaardagsbox. Hierin zitten alle benodigdheden voor een verjaardag, zoals lekkers voor thuis, een traktatie voor op school, versieringen zoals ballonnen en slingers, cadeautjes, een taart en glazuur, slagroom en kaarsjes. Deze kosten zijn in mindering gebracht op de post "sociale participatie". Onderdeel van het sociale participatiebudget is het ontvangen van bezoek. De gemiddelde kosten hiervan zijn 11,50 euro per maand per persoon binnen het huishouden. We gaan ervan uit dat het geven van een verjaardagsfeestje vier maandbedragen kost (46 euro).

- Sport en Cultuur: het tegoed op de ZoetermeerPas kan gebruikt worden voor de contributie voor sport of cultuur. Mocht er na deze betaling nog een resterend bedrag zijn voor de contributie, lesgeld of voor de aanschaf van sportgerelateerde kleding, dan kunnen kinderen van 4 tot en met 17 jaar voor dit restbedrag een aanvullende aanvraag bij de Stichting Leergeld indienen.
Voor kinderen uit huishoudens met een inkomen boven 120 procent, die niet in aanmerking komen voor de ZoetermeerPas maar wel voor voorzieningen vanuit de Stichting Leergeld, gaan we ervan uit dat de contributie door Stichting Leergeld vergoed wordt.
Deze aanvullingen vanuit Stichting Leergeld wordt verrekend met de post "sociale participatie".
- Paardenmaatje: paardenmaatje is ondersteuning voor kinderen die gepest worden, nieuw zijn in een vreemd land, niet goed mee kunnen komen op school of last hebben van faalangst en concentratieproblemen. Omdat dit bedoeld is voor een specifieke groep kinderen, wordt dit niet doorgerekend in de begrotingen.

SunZ

Het kan vóórkomen dat huishoudens door omstandigheden tussen wal en schip raken. Er zijn dan geen wettelijke regelingen (meer) waar ze gebruik van kunnen maken of ze komen er niet (meer) voor in aanmerking. Soms duurt het aanvraagproces te lang. Als er niets gebeurt, verergeren de problemen snel. Stichting Urgente Noden Zoetermeer (SunZ) kan in deze situaties voor financiële ondersteuning zorgen.

SunZ heeft drie mogelijkheden voor financiële ondersteuning:

- *Noodfonds*
Dit fonds is bedoeld voor het verstrekken van een éénmalige financiële gift van maximaal € 2.000. Alleen professionele hulpverleners kunnen een aanvraag indienen. De gift is in principe éénmalig. Dat betekent dat er geen regelmatig terugkerende kosten worden vergoed, zoals voor bijvoorbeeld levensonderhoud, huisvesting of vervoer.
- *Sociaal Leenfonds Zoetermeer*
Via dit fonds kan voor cliënten met een schuld tot € 1.750,- (gezinnen tot € 2.500,-) een renteloze lening worden aangevraagd.
- *Supermarktbonnen*
Bedoeld voor cliënten die (tijdelijk) geen of te weinig geld hebben om in hun eerste levensbehoeften te voorzien.

In de begrotingen wordt de ondersteuning door SunZ niet meegerekend, omdat deze bedoeld is voor huishoudens in uitzonderlijke omstandigheden. Hiervan wordt in deze rapportage niet uitgegaan.

3.2.6 Bijzondere bijstand

De gemeente Zoetermeer verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten individuele bijzondere bijstand. Uitgangspunt hierbij is dat er geen draagkracht is bij een inkomen tot 110 procent van de geldende bijstandsnorm. Van het meerinkomen wordt als draagkracht aangemerkt 35 procent van het inkomen tot € 2.628,75 per jaar boven 110 procent van de toepasselijke bijstandsnorm en 50 procent van het meerdere inkomen.

De individuele bijzondere bijstand wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

Uitzondering zijn de huishoudtypen met een zorgvraag. Bij deze huishoudtypen gaan we uit van een aantal veronderstellingen die worden beschreven in paragraaf 3.3. Indien voor een of meer van deze voorzieningen individuele bijzondere bijstand kan worden aangevraagd, wordt dit meegenomen in de begroting.

3.2.7 Kinderopvang en peuterspeelzaal

Kinderopvang

Op grond van de Wet kinderopvang kunnen ouders van kinderen tot en met de basisschoollleeftijd een tegemoetkoming krijgen voor de kosten van kinderopvang, de kinderopvangtoeslag. Vervolgens resteert een eigen bijdrage voor deze kosten.

In de gemeente Zoetermeer kunnen de kosten van de eigen bijdrage voor noodzakelijke kinderopvang worden vergoed vanuit de bijzondere bijstand voor ouders met een inkomen tot 110 procent van de bijstandsnorm. (Bijvoorbeeld: De belastingdienst biedt de mogelijkheid om 5 dagen kinderopvangtoeslag te krijgen voor 5 dagen opvang ook als je maar 3 dagen werkt. De gemeente vergoedt dan de eigen bijdrage alleen voor de 3 dagen die worden gewerkt.)

In dit onderzoek gaan we ervan uit dat de alleenstaande ouder met een inkomen boven bijstandsniveau enkele dagen per week werkt en gebruik maakt van de kinderopvang. Bij 110 procent van de geldende bijstandsnorm wordt gerekend met 20 uur kinderopvang per week, bij een inkomen op 120 en 130 procent wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang en bij een inkomen op 140 en 150 procent rekenen we met 40 uur kinderopvang per week.

Peuteropvang

Een alleenstaande ouder met een bijstandsuitkering (die geen participatietraject volgt) hoeft geen gebruik van de kinderopvang te maken; daarom zijn in de begrotingen op 100 procent geen kosten voor kinderopvang opgenomen. Wel wordt ervan uitgegaan dat twee dagdelen per week gebruik wordt gemaakt van de peuteropvang. Ook paren zonder werk (met een bijstandsuitkering) of paren waarvan één van beide partners werkt (met een inkomen van 110 tot en met 150 procent van de norm), zullen geen gebruik maken van de kinderopvang, maar van de peuteropvang.

Voor kinderen met een sociaal-medische indicatie of voor kinderen met een taalachterstand (VVE) betalen ouders een eigen bijdrage (gelijk aan die van de kinderopvang). Indien het inkomen van de ouders onder 110 procent van de geldende bijstandsnorm ligt, kan voor de eigen bijdrage bijzondere bijstand worden aangevraagd.

Kinderen die naar de peuteropvang gaan en geen indicatie hebben betalen ook een eigen bijdrage. Dit wordt beschouwd als een eigen keuze en ouders worden geacht dit zelf te betalen (geen noodzaak vast gesteld). Er wordt van uitgegaan dat de kinderbijslag en het kindgebonden budget hiervoor toereikend zijn. In de begrotingen hebben we deze eigen bijdrage meegenomen.

De kosten voor kinderopvang en peuteropvang zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "kinderopvang". Voor de huishoudens die in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag, is dit in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.3 Huishoudens met een zorgvraag

In dit onderzoek worden tevens twee huishoudens met extra zorgkosten onderzocht:

- Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met chronische ziekte of beperking;
- Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met chronische ziekte of beperking.

Hieronder wordt eerst dieper ingegaan op de voorzieningen van de gemeente Zoetermeer voor huishoudens met een zorgvraag. Daarna worden de profielen van deze huishoudtypen nader omschreven en wordt bekeken wat het effect van de regelingen is op de maandbegroting van de huishoudens met een zorgvraag.

3.3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zorgt ervoor dat mensen met een handicap, chronisch zieken en ouderen een zo normaal mogelijk dagelijks leven kunnen leiden. De gemeente bekijkt of hulp nodig is en waarmee iemand het beste is geholpen. Iedere gemeente regelt dit op zijn eigen manier.

Naast algemene taken, zoals het vergroten van de leefbaarheid in de gemeente, heeft de gemeente op basis van de Wmo de volgende taken:

- ondersteuning van mensen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking zodat zij mee kunnen doen aan de samenleving, bijvoorbeeld door begeleiding, zinvolle daginvulling, huishoudelijke verzorging, woningaanpassing, vervoer of een rolstoel;
- ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers, bijvoorbeeld door trainingen, of ondersteuning in het geval dat de mantelzorger ziek is.

3.3.2 Collectieve zorgverzekering

Zoals in paragraaf 3.2.2 staat beschreven, kent de gemeente Zoetermeer een uitgebreide collectieve zorgverzekering waar huishoudens met extra zorgkosten veel profijt van kunnen hebben: GarantVerzorgd 3. Via dit pakket is onder meer de eigen bijdrage Wmo vergoed, tot een maximum van 300 euro per huishouden. Ook is het volledig eigen risico meeverzekerd.

3.3.3 Meerkosten huishoudens met zorgvraag

Om de begrotingen voor huishoudens met een zorgvraag op te maken, zijn zogenoemde zorgprofielen opgesteld. Vervolgens wordt bepaald welke extra kosten deze huishoudens hebben en welke vergoedingen daar tegenover staan.

De profielen zijn opgesteld door het Nibud, in samenspraak met Ieder(In)³.

³ Ieder(In) is een belangenorganisatie voor mensen met een beperking of een chronische ziekte.

Het profiel voor de huishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd ziet er als volgt uit:

- Stofwisselingsziekte
- Longproblemen
- Hoog medicijngebruik (deels eigen bijdrage voor betalen)
- Rolstoelgebonden
- 2 uur huishoudelijke verzorging per week
- 12 uur persoonlijke verzorging per week
- 4 uur verpleging per week
- Extra waskosten
- Woningaanpassing (drempels weg, traplift)
- Personenalarmering
- Gebruik belbus/ collectief vervoer

Voor de huishoudens vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd geldt het volgende zorgprofiel:

- Stofwisselingsziekte
- Bril
- Gehoorapparaat
- Rollator
- Een medicijn dat door deels door de (aanvullende) zorgverzekering vergoed wordt
- Lichte vorm van incontinentie
- Maakt gebruik van de maaltijdvoorziening
- Is aangewezen op een energieverrijkt dieet.
- 3 uur huishoudelijke verzorging per week
- 14 uur persoonlijke verzorging per week
- 4 uur verpleging per week
- Personenalarmering
- Gebruik belbus/collectief vervoer
- Woningaanpassing (drempels weg, traplift)

Gezien het bovenstaande, zal de begroting van de huishoudens met een zorgvraag op diverse punten afwijken van de standaardbegrotingen:

Huishoudelijke hulp

De huishoudelijke hulp is in de gemeente Zoetermeer een maatwerkvoorziening. Voor de maatwerkvoorziening geldt een eigen bijdrage die geïnd wordt door het CAK. Deze eigen bijdrage bedraagt € 20,60 per maand. Voor paren onder de AOW-leeftijd geldt er geen eigen bijdrage.

De eigen bijdrage wordt vergoed vanuit de collectieve zorgverzekering van de gemeente Zoetermeer. Als iemand niet de collectieve verzekering heeft afgesloten is het mogelijk bijzondere bijstand voor de eigen bijdrage aan te vragen. De burger dient dan wel te onderbouwen waarom hij niet collectief verzekerd is (bijvoorbeeld in het geval van schulden waardoor overstap niet mogelijk was) en mogelijk aan te tonen dat hij met zijn huidige verzekering betere vergoedingen krijgt.

In de begrotingen gaan we ervan uit dat gebruik wordt gemaakt van de collectieve zorgverzekering (GarantVerzorgd 3) en dat de eigen bijdrage dus niet zelf betaald hoeft te worden. Wanneer geen gebruik van de collectieve zorgverzekering kan worden gemaakt (bij een inkomen boven 120 procent van het minimum) moet het huishouden de eigen bijdrage Wmo zelf betalen. Bij onvoldoende draagkracht kan bijzondere bijstand worden

aangevraagd. De kosten die het huishouden zelf nog moet betalen worden verrekend met de uitgavenpost "eigen betalingen zorg".

Persoonlijke verzorging en verpleging

De persoonlijke verzorging en verpleging vallen in het basispakket van de zorgverzekering. Hierdoor komen er dus geen extra kosten bij.

Maaltijdvoorziening

De maaltijdvoorziening zorgt voor meerkosten ten opzichte van de situatie waarin de warme maaltijd zelf wordt bereid. In deze rapportage veronderstellen we dat de AOW-gerechtigde met zorgvraag niet in staat is om zelf te koken.

Gemiddeld kost een warme maaltijd ongeveer € 6,50. De kosten voor een zelf bereide warme maaltijd bedragen € 2,82 voor een alleenstaande oudere, volgens de Nibud prijzengids. Hiermee komen de meerkosten uit op € 3,68. Voor vijf maaltijden per week komt dit neer op € 79,73 per maand.

Voor de eigen kosten als gevolg van de maaltijdvoorziening is een vergoeding mogelijk uit de bijzondere bijstand. Bij het vaststellen van de vergoeding via de bijzondere bijstand wordt rekening gehouden met de draagkracht. Tot en met 110 procent van de bijstandsnorm wordt geen draagkracht verondersteld, van het meerinkomen wordt als draagkracht aangemerkt 35 procent van het inkomen tot € 2.628,75 per jaar boven 110 procent van de toepasselijke bijstandsnorm en 50 procent van het meerdere inkomen.

De eigen kosten als gevolg van de maaltijdvoorziening zijn in de begrotingen van de alleenstaande oudere met zorgvraag opgenomen onder de post 'voeding'.

Dieetkosten

De huishoudens met een zorgvraag maken gebruik van een specifiek dieet. De meerkosten van verschillende diëten kunnen zeer uiteenlopen. Bij deze zorgvraag wordt uitgegaan van een energieverrijkt dieet. De meerkosten van dit dieet bedragen € 400 per jaar. Vergeleken met andere diëten is dit niet bijzonder hoog.

Voor deze kosten kan bijzondere bijstand worden aangevraagd. In geval van draagkracht worden de zelf te betalen kosten verrekend met de post "voeding".

Collectief vraagafhankelijk vervoer

De huishoudens met een zorgvraag maken gebruik van collectief vraagafhankelijk vervoer. In de gemeente Zoetermeer kan hiervoor gebruik worden gemaakt van de Regiotaxi. Hiervoor betaalt men een opstaptarief van € 1,08 en een tarief per kilometer van € 0,187.

In deze rapportage wordt bij de huishoudens met een zorgvraag (onder en boven de AOW-gerechtigde leeftijd) gerekend met 4 reizen per maand van 5 kilometer enkele reis, wat neerkomt op € 16,12 maand.

Daarnaast hebben huishoudens met een zorgvraag vaak te maken met kosten in verband met vervoer naar het ziekenhuis en/of specialist. Voor dit vervoer gaan we ook uit van het gebruik van collectief vraagafhankelijk vervoer. We gaan uit van 8 reizen per jaar van 10 kilometer enkele reis, wat neerkomt op € 3,93 per maand.

Ten slotte veronderstellen we dat de personen met een zorgvraag geen gebruik maken van de fiets en regulier openbaar vervoer; de kosten daarvan zijn daarom uit de begroting gehaald. De extra vervoerskosten die uiteindelijk resteren zijn opgenomen onder de post "vervoer".

Waskosten

Voor de extra waskosten gaan we uit van twee keer per week extra wassen, wat neerkomt op € 16 per maand.

Voor de extra waskosten is bijzondere bijstand mogelijk, waarbij we rekening houden met de draagkracht. Kosten die eventueel zelf nog betaald moeten worden zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "was- en schoonmaakmiddelen".

Medicijnen

Voor de eigen betalingen voor medicijnen rekenen we 123 euro op jaarbasis. De kosten worden vergoed vanuit de zorgverzekering: GarantVerzorgd 3 biedt 100 procent vergoeding van de eigen bijdrage.

Voor huishoudens die niet voor de collectieve zorgverzekering in aanmerking komen, worden de eigen bijdragen voor medicijnen verrekend met de uitgavenpost "eigen betalingen zorg".

Woningaanpassing

De kosten voor een woningaanpassing (drempels weg, traplift), die vanuit de Wmo wordt toegekend, worden doorgegeven aan het CAK voor de inning van de eigen bijdrage. Deze eigen bijdrage wordt óf betaald vanuit de collectieve zorgverzekering (tot 120 procent van het toepasselijk minimum) óf men heeft de eigen bijdrage al betaald voor de huishoudelijke en persoonlijke verzorging. Daarom komen er voor deze woningaanpassingen geen extra kosten meer bij.

Personenalarmering

De kosten voor de personenalarmering worden in de gemeente Zoetermeer vergoed via de collectieve zorgverzekering. Garantverzorgd 1, 2 en 3 bieden 100 procent vergoeding van de kosten van een abonnement. Indien de aanvrager geen dekking hiervoor heeft vanuit een aanvullende zorgverzekering, of indien de vergoeding ontoereikend is, dan kan dit vanuit de bijzondere bijstand worden vergoed. Hierbij wordt rekening gehouden met de draagkracht.

Attentiekosten

Naast bovengenoemde zorgkosten rekenen we nog 8 euro per maand voor attentiekosten voor hulp van burens, vrienden, etc. Deze kosten zijn opgenomen onder de post "eigen betalingen zorg".

3.4 Zelfstandig wonende 18-jarige

In dit onderzoek kijken we ook naar de bestedingsruimte van een zelfstandig wonende 18-jarige. Hierbij kijken we naar de volgende drie situaties:

- Situatie waarin hij/zij niet werkt of studeert en bijstand ontvangt;
- Situatie waarin hij/zij werkt tegen het minimumloon dat geldt voor een 18-jarige;
- Situatie waarin hij/zij een mbo-opleiding (BOL) volgt en studiefinanciering ontvangt.

Hier wordt dus niet wordt doorgerekend met een percentage van de bijstandsnorm, zoals dat bij de andere onderzochte huishoudtypen wel is gedaan.

Voor de 18-jarige die studeert gaan we ervan uit dat hij of zij een MBO via de Beroeps Opleidende Leerweg volgt en het maximale bedrag aan studiefinanciering (basisbeurs en

aanvullende beurs) ontvangt. Voor de maanden augustus tot en met december 2024 komt dit neer op € 765,78. Daarnaast zijn studiekosten opgenomen (collegegeld plus schoolkosten) van € 235 per maand.

Ten slotte zijn de kosten voor openbaar vervoer uit de begroting gehaald, omdat studenten in aanmerking komen voor een studentenreisproduct. Dit geldt ook voor de vervoerskosten in de post "sociale participatie".

De huur van de 18-jarige is in deze rapportage lager dan voor de overige eenpersoonshuishoudens, waarvoor we een huur van € 650 hanteren (zie paragraaf 1.2.4). Voor een 18-jarige is dit waarschijnlijk geen reëel bedrag, zeker gezien het feit dat voor jongeren tot 23 jaar geen huurtoeslag mogelijk is bij een huur boven € 454,47 per maand. Daarom wordt in deze rapportage gerekend met een huur van € 450 euro.

Ten slotte is bij de 18-jarige gekozen voor een minder uitgebreide zorgverzekering, namelijk GarantVerzorgd 1. Dit is een basisverzekering, een aanvullende verzekering plus een tandartsverzekering. De premie bedraagt € 168,16 per maand. Er moet daarnaast maandelijks gereserveerd worden voor het eigen risico. De genoemde premie hanteren we voor alle drie de onderzochte situaties.

4 Resultaten

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van de berekeningen naar het effect van landelijke en lokale inkomensondersteuning op de begroting van huishoudens. De volledige begrotingen staan in bijlage 2. Het resultaat van deze begroting (inkomsten minus uitgaven) geeft het beeld weer wat het huishouden overhoudt of te kort komt als alle uitgaven zijn gedaan. Deze resultaten zijn in de volgende tabel gepresenteerd en kunnen positieve of negatieve waarden opleveren.

Als het huishouden te maken heeft met een tekort op de maandbegroting dan is dit in rood weergegeven. Dat is in de gemeente Zoetermeer bij geen van de onderzochte huishoudtypen het geval. Wanneer het huishouden minder overhoudt bij een hoger inkomen in vergelijking tot één of meerdere lagere inkomens (armoedeval), dan is dit zichtbaar gemaakt via een oranje kleur.

Het is van belang hier nogmaals te benadrukken dat we in de begrotingen rekenen met minimale uitgaven. Als deze uitgaven om wat voor redenen hoger uitpakken, wordt de bestedingsruimte lager. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als het huishouden in een energie-onzuinige woning woont (we gaan in de begrotingen uit van energielabel C) of als de huur hoger ligt dan de huren waar we in dit rapport mee rekenen. Met name bij een huur hoger dan € 879 zal dit tot problemen leiden, omdat er in dat geval er geen recht op huurtoeslag meer is. In dit rapport gaan we uit van een huur van € 697 voor meerpersoonshuishoudens. Op bijstandsniveau bedraagt de huurtoeslag dan € 420 per maand; bij een huur vanaf € 879 valt dit helemaal weg.

Tabel 10: Vrije bestedingsruimte per maand in euro's, exclusief IIT

<i>Saldo inkomsten min uitgaven Zoetermeer 2024</i>						
Huishoudtype	100	110	120	130	140	150
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	107	130	261	364	461	556
02. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd	376	382	520	587	669	716
03. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	116	192	309	342	413	471
04. paar vanaf AOW-leeftijd zonder kinderen	420	421	574	649	763	874
05. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	566	564	665	764	807	937
06. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	278	296	427	525	564	695
07. paar met 2 jonge kinderen	378	452	568	583	575	604
08. paar met 2 oudere kinderen	111	185	302	329	301	337
09. alleenstaande tot AOW-leeftijd met zorg	96	118	232	346	442	536
10. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg	355	360	468	457	538	585

4.1 Bestedingsruimte per huishoudtype

1. Alleenstaande

Een alleenstaande heeft, nadat alle uitgaven uit zowel het basispakket als het pakket voor sociale participatie zijn gedaan, op bijstandsniveau een saldo van € 107 per maand. Op 110 procent is het saldo € 130. Dit loopt op naar € 556 euro op 150 procent van de norm.

2. Alleenstaande vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd

Ook een alleenstaande oudere heeft, nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, geen tekorten op de maandbegroting. Met alleen een AOW-uitkering zonder aanvullend pensioen is er een bestedingsruimte van € 376 per maand. Dit loopt op naar € 716 bij 150 procent.

Het maandelijks AOW-bedrag is ruim € 250 hoger dan de bijstand waardoor deze huishoudens bij 100 procent meer bestedingsruimte hebben. Vanaf 110 procent rekenen we met de bijstandsnormen voor AOW-gerechtigden. Ook deze zijn hoger dan voor huishoudens onder de AOW-leeftijd, maar het verschil is kleiner. Echter, bij een inkomen boven bijstandsniveau gaan we voor huishoudens onder de AOW-leeftijd uit van werk en zijn er werkgerelateerde kosten. Bij een oudere gaan we uit van een aanvullend pensioen en zijn deze kosten er niet. Daarom is het verschil in bestedingsruimte tussen de alleenstaande onder de AOW-leeftijd en de alleenstaande oudere nog steeds groot.

3. Paar tot de AOW-leeftijd zonder kinderen

Het paar zonder kinderen heeft op bijstandsniveau een positief saldo van € 116 per maand. Dit loopt op naar € 471 op 150 procent.

4. Paar vanaf de AOW-leeftijd zonder kinderen

Net als bij de alleenstaande oudere heeft het paar vanaf de AOW-leeftijd meer bestedingsruimte dan het paar tot de AOW-leeftijd. Met alleen een AOW-uitkering is de bestedingsruimte € 420 per maand, op 150 procent is dit € 874.

5. Alleenstaande met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Het eenoudergezin met twee jongere kinderen heeft ruim voldoende bestedingsruimte om alle uitgaven uit het basispakket te kunnen doen. Op bijstandsniveau is de bestedingsruimte € 566; dit loopt op naar € 937 op 150 procent van de norm.

6. Alleenstaande met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het eenoudergezin met kinderen van 14 en 16 jaar heeft op bijstandsniveau een saldo van € 278 nadat het basispakket is bekostigd. Dit loopt op naar € 695 op 150 procent. Dat het eenoudergezin met twee oudere kinderen minder bestedingsruimte heeft dan het eenoudergezin met jonge kinderen, heeft te maken met het feit dat de kosten voor oudere kinderen over het algemeen hoger zijn dan voor jonge kinderen. Dit geldt bijvoorbeeld voor voeding, kleding en schoolkosten. De hogere kinderbijslag en het hogere kindgebonden budget kunnen dit verschil niet compenseren.

7. Paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Het paar met jonge kinderen en een inkomen op bijstandsniveau heeft een bestedingsruimte van € 378. Dit loopt op naar € 583 op 130 procent. Op 140 procent is de bestedingsruimte met € 575 lager dan op 130 procent. Op 150 procent is de bestedingsruimte weer hoger met € 604. In de volgende paragraaf gaan we dieper in op de oorzaak achter de lagere bestedingsruimte op 140 procent ten opzichte van het inkomensniveau daaronder.

Het paar met jonge kinderen heeft op bijstandsniveau bijna € 200 minder bestedingsruimte dan de alleenstaande ouder met jonge kinderen. Een belangrijke oorzaak van deze lagere bestedingsruimte ligt in het feit dat een paar de kosten van twee volwassenen moet dragen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. Deze kosten worden niet gecompenseerd door de hogere bijstandsnorm voor een paar, ten opzichte van de norm voor een alleenstaande (ouder).

8. Paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het paar met twee oudere kinderen heeft op bijstandsniveau een bestedingsruimte van € 111, wat oploopt naar € 329 op 130 procent. Op 140 procent daalt het saldo naar € 301. Hierop wordt in paragraaf 4.2 dieper ingegaan.

Belangrijk om op te merken is dat we in de berekeningen geen zakgeld hebben meegenomen. Het zakgeld voor oudere kinderen bedraagt gemiddeld € 22,50 per kind per maand. Ouders kunnen hiervoor kiezen maar kunnen ook stimuleren dat hun kind een bijbaantje gaat zoeken om zelf wat geld te verdienen.

9. Alleenstaande tot de AOW-leeftijd met een zorgvraag

De alleenstaande met een zorgvraag heeft op bijstandsniveau te maken een positief saldo van € 96. Dit loopt op naar € 536 op 150 procent.

Deze saldi zijn iets lager dan voor de alleenstaande zonder zorgkosten, hoewel veel van de zorguitgaven in de gemeente Zoetermeer worden vergoed vanuit de bijzondere bijstand, de collectieve zorgverzekering of via de Wmo.

De extra kosten die niet worden vergoed zijn de hogere premie voor de zorgverzekering waar we bij de zorghuishoudens van uitgaan, de extra vervoerskosten, de eigen bijdrage medicijnen en attentiekosten voor hulp van burens, vrienden, etc.

Bij een inkomensniveau vanaf 130 procent wordt het verschil met de alleenstaande zonder zorgkosten groter; vanaf dat inkomensniveau kan er geen gebruik meer worden gemaakt van de collectieve zorgverzekering van de gemeente Zoetermeer en vervalt ook de vergoeding van de eigen bijdrage CAK.

10. Alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd met een zorgvraag

Ook de alleenstaande oudere met een zorgvraag heeft niet met tekorten op de begroting te maken, maar wel met een lagere bestedingsruimte dan de oudere zonder zorgvraag. Hier spelen dezelfde extra kosten als bij de alleenstaande onder de AOW-leeftijd: premie zorgverzekering, eigen bijdrage medicijnen, vervoerskosten en attentiekosten.

Vanaf 120 procent wordt het verschil tussen de oudere met en zonder zorgvraag groter. Dit heeft voornamelijk te maken met de extra kosten voor voeding; vanwege de draagkracht voor de bijzondere bijstand wordt een steeds kleiner gedeelte van de extra kosten voor de maaltijdvoorziening vergoed.

Uiteindelijk loopt de bestedingsruimte van de oudere met een zorgvraag op van € 355 op AOW-niveau naar € 585 op 150 procent van de norm.

11. Zelfstandig wonende 18-jarige

Bij de zelfstandig wonende 18-jarige is niet doorgerekend met een percentage van de bijstandsnorm, maar is naar andere inkomensniveaus gekeken, te weten bijstand, het (netto) minimumjeugdloon en studiefinanciering. Bij geen van deze inkomensbronnen kan de zelfstandig wonende 18-jarige de maandbegroting rondkrijgen.

We zien de volgende tekorten:

- Bijstand - € 812
- Minimumloon - € 54
- Studiefinanciering MBO - € 578

De zelfstandig wonende 18-jarige krijgt dus in alle genoemde situaties met tekorten te maken. Met alleen een bijstandsuitkering is er een tekort van € 812. Wanneer deze jongeren een fulltime baan heeft en daarmee het minimumjeugdloon verdient is er een tekort van € 54 en wanneer hij of zij studeert en studiefinanciering ontvangt bedraagt het

tekort € 578. In het laatste geval heeft de student nog de mogelijkheid om bij te lenen (dit kan tot een bedrag van maximaal € 217,72 per maand) of om een bijbaantje te nemen.

Voor kinderen tot 21 jaar geldt in zijn algemeenheid een onderhoudsplicht van de ouders. Dit betekent dat ouders verantwoordelijk zijn voor onderdak, kleding, voeding, scholing en medische hulp voor hun kinderen.

Niet alle jongeren tot 21 jaar kunnen op de onderhoudsplicht van hun ouders terugvallen. De gemeente Zoetermeer kan in dit geval bijzondere bijstand verstrekken. Het is hierbij van belang dat er een noodzaak is tot uitwonend zijn.

De noodzaak tot uitwonend zijn kan worden aangenomen in de volgende gevallen:

- De jongere heeft de woning/kamer verkregen middels een urgentieverklaring (in dit geval heeft de urgentiecommissie de noodzaak tot het verkrijgen van een zelfstandige woonruimte reeds getoetst en vastgesteld en sluit de gemeente Zoetermeer hierbij aan),
- Er ligt een advies van JGH (Jeugd- en Gezinshulp) waaruit blijkt dat de jongere niet meer thuis kan wonen (de klantmanager sluit aan bij het advies en expertise van de medewerker van JGH),
- Jongeren hebben aangetoond direct voor het aanvaarden van de woning/kamer dakloos of thuisloos te zijn geweest (dit kan zichtbaar zijn in Suwinet omdat er geen inschrijfadres is geweest of er kan een verwijzing zijn vanuit een opvanginstelling zoals bv. Leger des Heils),
- Jongeren hebben aangetoond door hun ouder(s) uit huis te zijn gezet en terugkeer is niet meer mogelijk (dit dient door de klantmanager te worden onderzocht, eventueel met behulp van een ketenpartner zoals Maatschappelijk Werk).

In die gevallen waarin een jongere zelfstandig is gaan wonen zonder expliciete noodzaak, maar over onvoldoende middelen beschikt voor het betalen van de vaste lasten en of de inrichting van de woning wordt geen bijzondere bijstand verstrekt. Gezien het tekort op de begroting zal in die gevallen zelfstandig wonen geen optie zijn.

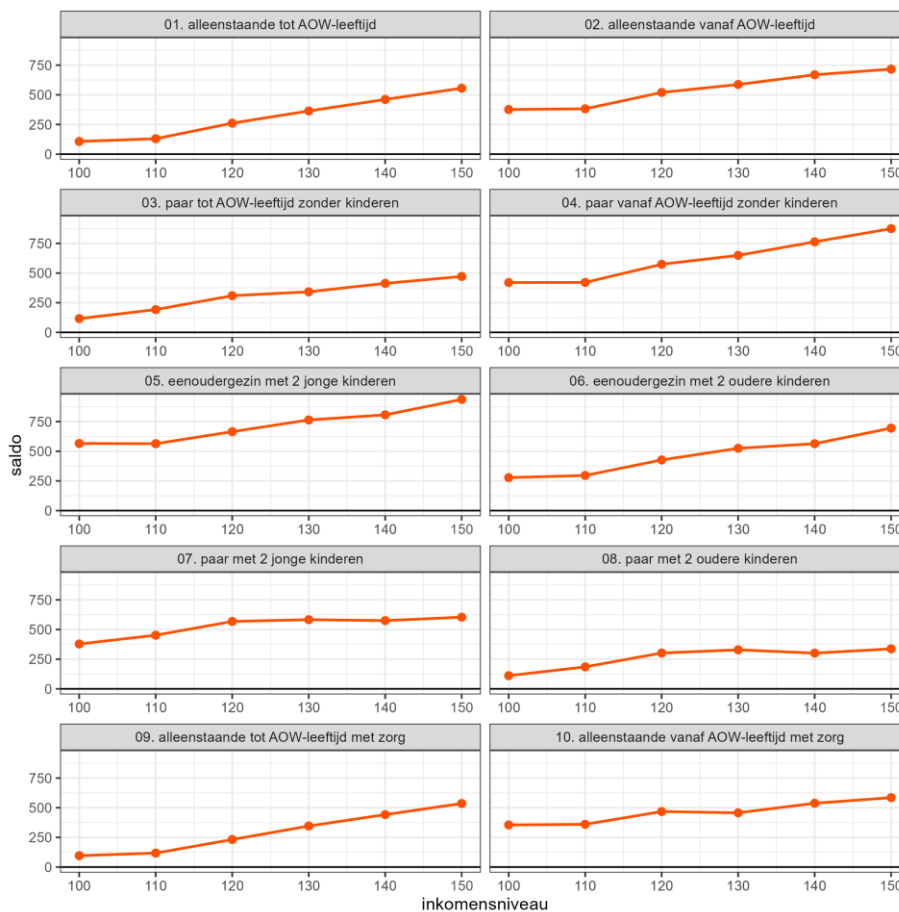
4.2 Armoedeval

Voor elk huishoudtype zijn verschillende inkomensniveaus doorgerekend. Naast het minimuminkomen zijn inkomens op 110, 120, 130, 140 en 150 procent van het netto minimuminkomen gespecificeerd. Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsmogelijkheid. Dit komt doordat landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen, zoals huurtoeslag en kindregelingen, er niet op voorhand toe leiden dat een huishouden meer te besteden heeft bij een hoger inkomen.

Een armoedeval kan ontstaan door een stijging van het salaris, bijvoorbeeld als iemand meer uren gaat werken. Deze armoedeval wordt ook wel *doorstroomval* genoemd. Een andere situatie ontstaat wanneer huishoudens vanuit een uitkering uitstromen naar betaald werk. Deze armoedeval wordt ook wel de *uitstroomval* genoemd. Op dat moment nemen de kosten door werk toe en komen rechten op diverse inkomensondersteunende regelingen (gedeeltelijk) te vervallen.

In de onderstaande figuur is in één oogopslag te zien welke huishoudtypen te maken hebben met een uit- of doorstroomval. Idealiter zie je over de hele linie een stijgende lijn. Dat betekent dat een hoger bruto inkomen ook leidt tot een hoger besteedbaar inkomen.

Figuur 1: Ontwikkeling saldo naar inkomensniveau

In de gemeente Zoetermeer is een uitstroomval zichtbaar bij de alleenstaande ouder met jonge kinderen op 110 procent. Deze uitstroomval wordt vooral veroorzaakt door werkgerelateerde kosten (reiskosten en kinderopvang). Ook is op 110 procent geen volledige kwijtschelding van lokale lasten meer mogelijk. Bij de alleenstaanden met oudere kinderen spelen dezelfde factoren, behalve de kosten voor kinderopvang. Hierdoor is de bestedingsruimte op 110 procent niet lager dan op bijstandsniveau, maar ook nauwelijks hoger; het scheelt € 18 per maand.

Overigens zien we ook bij de andere onderzochte huishoudtypen dat de bestedingsruimte op 110 procent niet evenredig toeneemt met het netto inkomen. Ook hier zijn het wegvallen van het recht op kwijtschelding van lokale lasten en werkgerelateerde kosten de oorzaak.

Bij de paren met kinderen wordt een doorstroomval zichtbaar, bij een overgang van een inkomen van 130 naar 140 procent van het minimum. Deze doorstroomval wordt veroorzaakt door het wegvallen van de tegemoetkomingen vanuit de Stichting Leergeld. Omdat de vergoedingen vanuit de Stichting Leergeld voor oudere kinderen iets hoger uitpakken dan voor jonge kinderen, is de doorstroomval bij het huishouden met jonge kinderen kleiner dan bij het de huishoudens met oudere kinderen.

Naast het wegvallen van de vergoedingen vanuit de Stichting Leergeld, worden bij paren ook landelijke toeslagen (huurtoeslag en de zorgtoeslag) afgebouwd. Bij alleenstaande ouders is dit bij deze inkomens niet het geval, voor deze groep zijn de toeslagen op alle onderzochte inkomensniveaus even hoog. De afbouw vindt pas bij inkomens boven de 150 procent plaats. Daarom wordt bij alleenstaande ouders geen doorstroomval zichtbaar, terwijl ook zij te maken krijgen met het wegvallen van de bijdragen vanuit de Stichting Leergeld.

Ten slotte houdt de AOW-gerechtigde met een zorgvraag op 130 procent van de norm minder over dan op 120 procent.

De oorzaak van deze doorstroomval moet voornamelijk gezocht worden in de lagere vergoedingen voor de zorgkosten. Veel van deze kosten kunnen vergoed worden vanuit de bijzondere bijstand. Bij een inkomen hoger dan 110 procent van geldende norm wordt draagkracht verondersteld, waardoor vanaf een inkomen van 120 procent steeds meer zorgkosten zelf betaald moeten worden. Daarnaast is er vanaf een inkomen op 130 procent geen recht meer op deelname aan de collectieve zorgverzekering en wordt de eigen bijdrage CAK niet meer vergoed.

Ook vervalt op 130 procent het recht op een ZoetermeerPas. In combinatie met de extra zorgkosten leidt dit tot een doorstroomval op 130 procent.

Ondanks deze doorstroomval is de bestedingsruimte op 130 procent met € 461 positief.

4.3 Huishoudens met langdurig een laag inkomen

Huishoudens in de gemeente Zoetermeer, die gedurende drie jaar of langer moeten rondkomen van een inkomen dat niet hoger is dan de geldende bijstandsnorm, komen in aanmerking voor de Individuele inkomenstoeslag (IIT). De hoogte van de toeslag varieert per huishoudtype: alleenstaanden hebben recht op € 517 per jaar, alleenstaande ouders komen in aanmerking voor € 618 per jaar en paren voor € 771.

In tabel 11 staan de saldi van de inkomsten min de uitgaven uitgewerkt waarbij ook rekening is gehouden met de IIT.

Tabel 11: Vrije bestedingsruimte per maand in euro's, inclusief IIT

Saldo inkomsten min uitgaven inclusief IIT, Zoetermeer 2024						
Huishoudtype	100	110	120	130	140	150
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	150	130	261	364	461	556
02. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd	376	382	520	587	669	716
03. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	180	192	309	342	413	471
04. paar vanaf AOW-leeftijd zonder kinderen	420	421	574	649	763	874
05. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	618	564	665	764	807	937
06. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	330	296	427	525	564	695
07. paar met 2 jonge kinderen	442	452	568	583	575	604
08. paar met 2 oudere kinderen	175	185	302	329	301	337
09. alleenstaande tot AOW-leeftijd met zorg	139	118	232	346	442	536
10. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg	355	360	468	457	538	585

De IIT kan een extra armoedeval veroorzaken: een huishouden met recht op IIT kan een hogere bestedingsruimte hebben dan een huishouden op een hoger inkomensniveau, zonder recht op IIT. In de gemeente Zoetermeer zien we dit gebeuren bij de alleenstaanden (zonder en met extra zorgkosten) en bij eenoudergezinnen, zowel met jonge als met oudere kinderen.

Ook bij de overige huishoudens neemt de bestedingsruimte niet evenredig toe met het netto inkomen. In de vorige paragraaf is al aangegeven dat dit ook het geval is als naar de situatie zonder IIT wordt gekeken.

Huishoudens onder de AOW-leeftijd hebben op 110 procent ook te maken met werkgerelateerde kosten en met het wegvallen van het recht op kwijtschelding. Ook dit draagt eraan bij dat de bestedingsruimte op 110 procent niet evenredig toeneemt ten opzicht van het bijstandsniveau.

Wanneer de gemeente de inkomensgrens van de IIT zou opschuiven naar 110 procent, zijn er geen armoedevallen meer zichtbaar bij alleenstaanden en eenoudergezinnen met oudere kinderen. Bij het eenoudergezin met jonge kinderen blijft een armoedeval zichtbaar op 110 procent, maar deze is er ook zonder IIT. Het ophogen van de inkomensgrens naar 110 procent leidt bij geen van de huishoudens tot een armoedeval op 120 procent.

Overigens kan erover gediscussieerd worden in hoeverre er gesproken kan van een armoedeval als het saldo inclusief IIT vergeleken wordt met een hoger inkomensniveau waarin er geen recht op de IIT bestaat. De IIT is immers bedoeld voor huishoudens die langdurig op het minimum leven en zeer weinig kans hebben om hun inkomen te verhogen.

5 Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk beschrijft, naar aanleiding van de resultaten in de vorige hoofdstukken, de conclusies. Daarnaast worden er verschillende adviezen gegeven voor de aanpassing van regelingen in het kader van minimabeleid van de gemeente Zoetermeer.

5.1 Voorwaarden

De berekening van de bestedingsruimte van de voorbeeldhuishoudens in dit onderzoek is gebaseerd op een drietal voorwaarden:

1. Men moet zeer goed met geld kunnen omgaan;
2. Men moet alle inkomensondersteuning aanvragen waar men recht op heeft;
3. Men moet niet of zeer beperkt te maken hebben met persoonlijk onvermijdbare uitgaven. Dit geldt voor bijvoorbeeld huishoudens met een hogere huur dan hier opgenomen. Of voor mensen met een noodgedwongen hogere energierekening, bijvoorbeeld omdat er sprake is van een slecht geïsoleerde woning.

De conclusies van dit rapport moeten met die voorwaarden in het achterhoofd geïnterpreteerd worden. Kijkend naar de voorwaarden kan gesteld worden dat er heel veel verwacht wordt van huishoudens met een laag inkomen. Het gaat dus eigenlijk om de meest ideale situatie. De daadwerkelijke situatie van huishoudens kan hiervan afwijken. Om hoeveel huishoudens het gaat en in welke mate is niet bekend, hierover zijn geen gemiddelden gepubliceerd. Het Nibud adviseert de gemeente Zoetermeer om actief de betreffende huishoudens te (blijven) helpen aan deze voorwaarden te kunnen voldoen.

5.2 Bestedingsruimte en armoedeval

Bestedingsruimte

In de gemeente Zoetermeer kunnen bijna alle onderzochte huishoudtypen de kosten van het basispakket betalen, ook als sprake is van extra zorgkosten. Voor het ene huishouden is dit duidelijk eenvoudiger dan voor het andere huishouden. Alleen de zelfstandig wonende 18-jarige krijgt de begroting niet rond.

Dit is opvallend gelet op de sterke inflatie in de afgelopen jaren. De landelijke koopkrachtreparaties van 2023 en ook van dit jaar doen hier duidelijk hun werk. Echter, er blijft er grote onzekerheid over het verloop van alle prijzen in de komende jaren. Weten waar je financieel aan toe bent, is nodig om te kunnen begroten en uit te kunnen rekenen hoeveel budget er is voor andere uitgavenposten. Hogere inkomens hebben meer ruimte in hun begroting om te kunnen schuiven met uitgavenposten en hebben vaker een buffer om op terug te vallen. Iets wat huishoudens met een laag inkomen meestal niet hebben.

In de huidige situatie is de bestedingsruimte van alleenstaanden onder de AOW-leeftijd zonder kinderen het laagst. Als deze alleenstaande ook nog extra zorgkosten heeft, is de bestedingsruimte nog iets lager, maar nog steeds positief. Ook paren zonder kinderen onder de AOW-leeftijd hebben een relatief lage bestedingsruimte. Deze huishoudens profiteren het minst van de koopkrachtreparaties van de afgelopen jaren, die vooral gericht zijn op huishoudens met kinderen.

Paren met oudere kinderen hebben wel veel baat van de maatregelen van het Rijk, zoals de verhoging van het kindgebonden budget. Hierdoor hebben zij, in tegenstelling tot voorgaande jaren, niet meer met een tekort op de maandbegroting te maken. De bestedingsruimte van € 111 is echter nog steeds niet heel ruim.

Daarnaast laten de resultaten van deze rapportage zien dat alleenstaande ouders een hogere bestedingsruimte hebben dan paren met kinderen. Dit komt doordat paren de kosten van twee volwassenen moeten dragen, terwijl het bijbehorende inkomen in verhouding lager ligt: een eenoudergezin ontvangt 70 procent van de norm voor een paar plus de alleenstaande ouderkop vanuit het kindgebonden budget, wat samen neerkomt op ongeveer 90 procent van de norm. Paren ontvangen 100 procent van de norm. De extra inkomsten voor paren (van ongeveer 10 procent) ten opzichte van het eenoudergezin wegen vaak niet op tegen de kosten voor een extra volwassene aan bijvoorbeeld voeding, kleding en de zorgverzekering.

Op bijstandsniveau houden alleenstaande ouders met oudere kinderen per maand € 278 over tegenover € 111 per maand voor paren met oudere kinderen.

Ten slotte zien we dat jongvolwassenen (18-jarigen) niet in staat zijn om zelfstandig te wonen zonder maandelijks te kort te komen, of ze nu een bijstandsuitkering ontvangen, studeren of werken en daarmee het minimumjeugdloon verdienen.

Als de jongere niet kan terugvallen op de onderhoudsplicht van de ouders en de noodzaak om zelfstandig te wonen kan worden aangetoond, is bijzondere bijstand mogelijk voor het betalen van de vaste lasten.

Armoedeval

Van een armoedeval is sprake als er op een bepaald inkomensniveau minder bestedingsruimte is dan op het voorliggende, lagere inkomensniveau. Hierbij maken we onderscheid tussen een uitstroomval (er blijft minder over dan op bijstandsniveau) en een doorstroomval (op een bepaald inkomensniveau blijft minder over dan op het voorliggende inkomensniveau).

In de gemeente Zoetermeer zien we een uitstroomval bij alleenstaande ouders met jonge kinderen; dit wordt vooral veroorzaakt door werkgerelateerde kosten (vervoer en kinderopvang).

Bij de paren met kinderen en bij de AOW-gerechtigde met een zorgvraag is sprake van een doorstroomval. Bij paren speelt vooral het wegvallen van de vergoedingen vanuit de Stichting Leergeld. Bij de oudere met een zorgvraag moeten steeds meer zorgkosten zelf betaald worden, vanwege meer draagkracht bij de toekenning van bijzondere bijstand en vanwege het feit dat op 130 procent geen gebruik meer gemaakt kan worden van de collectieve zorgverzekering.

Beide huishoudtypen hebben bovendien te maken met lagere landelijke toeslagen. De paren met kinderen ontvangen minder huurtoeslag en minder zorgtoeslag, de oudere krijgt alleen een lagere huurtoeslag.

5.3 Aanbevelingen

Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek én de voorwaarden die wij hierbij gesteld hebben, volgen hieronder een aantal aanbevelingen.

Houd oog voor het verhaal achter de cijfers

Ook in 2018 heeft de gemeente Zoetermeer een Minima-effectrapportage laten opstellen. Deze rapportage is niet een-op-een te vergelijken met het onderliggende onderzoek, omdat de onderzochte huishoudtypen in 2018 (gedeeltelijk) anders waren. Wel valt op dat in 2018 enkele tekorten zichtbaar waren, die zich dit jaar niet meer voordoen. Zo zagen we een tekort bij de alleenstaande en het paar zonder kinderen op bijstandsniveau, bij de alleenstaande ouder met jonge kinderen op 150 procent van de geldende norm en bij het paar met drie oudere kinderen op alle inkomensniveaus tot en met 140 procent. Dit laatste huishouden is in deze rapportage niet onderzocht.

Deze cijfers geven de impressie dat de situatie sinds 2018 verbeterd is. Hierbij moet het in gedachten worden gehouden dat het niet per definitie gemakkelijker is geworden om rond te komen. In paragraaf 5.1 is een aantal voorwaarden benoemd waaraan voldaan moet worden om tot de bestedingsruimte te komen zoals die in dit rapport berekend is. Nu is het de laatste jaren zeker niet gemakkelijker geworden om aan deze voorwaarden te voldoen.

De G40 merkt in het manifest "Geen pleisters meer" op, dat inwoners afhankelijk zijn geworden van lokale inkomensondersteuning in een stelsel dat te ingewikkeld is en waarbij het vertrouwen in de overheid laag is: "Het is voor inwoners lastig om bekend te zijn met de veelheid van alle lokale en landelijke regelingen. Het is complex om ze vervolgens aan te vragen, als het taboe op geldzorgen hen al niet heeft tegengehouden. Gelijktijdig speelt nu ook mee dat inwoners minder vertrouwen hebben in de overheid en onder andere terughoudend zijn in het aanvragen van regelingen en toeslagen. Bijvoorbeeld doordat ze bang zijn dat ze het ontvangen budget weer terug zullen moeten betalen. Dit geldt zeker niet alleen voor de lokale regelingen, maar voor het landelijke inkomensstelsel in het geheel."⁴

Ook het Nibud constateert in de analyse van het hoofdlijnenakkoord dat huishoudens steeds afhankelijker worden van toeslagen: "De maatregelen in het hoofdlijnenakkoord zorgen volgens het CPB voor een lichte gemiddelde stijging van de koopkracht van alle huishoudens en een afname van de armoede. Daarvoor wordt voor huishoudens met lage inkomens teruggeslagen op toeslagen om hun koopkracht op peil te houden. (...) Tegelijkertijd hebben we gezien dat het stelsel van toeslagen vaak tot problemen en onzekerheid bij huishoudens leidt. [Daardoor weten huishoudens] op de langere termijn niet waar zij aan toe zijn en blijven ze overgeleverd aan een complex systeem."⁵ Het is dus belangrijk dat de gemeente zich ervan bewust is en blijft dat veel inwoners met een laag inkomen moeite hebben om rond te komen en daarbij afhankelijk zijn van verschillende vormen van inkomensondersteuning. De volgende aanbevelingen kunnen daarbij helpend zijn.

Stimuleer goed financieel beheer

Om rond te kunnen komen van een minimuminkomen is een goed financieel beheer van het huishouden noodzakelijk. Men reserveert om zo nodig grote uitgaven te kunnen doen voor de vervanging van de inboedel. We gaan ervan uit dat het huishouden niet leent, zodat er niet nog extra kosten van rente en aflossing bijkomen. Veel huishoudens die van een minimum inkomen moeten rondkomen, voeren een goed financieel beheer, maar een

⁴ Stedennetwerk G40, Geen pleisters meer

⁵ Nibud notitie hoofdlijnenakkoord 2024 – 2028: <https://www.nibud.nl/nieuws/nibud-akkoord-mist-structurele-aanpak-bestaanszekerheid/>

deel ook niet. Voor deze huishoudens is het aan te bevelen cursussen of begeleiding te organiseren. Het Nibud, en ook andere (lokale) organisaties, hebben hiervoor een uitgebreid aanbod.

In dit kader biedt de gemeente Zoetermeer budgetbeheer aan. Bij budgetbeheer beheert iemand anders het geld van een huishouden. Deze beheerder zorgt ervoor dat er niet meer geld wordt uitgegeven dan dat er binnenkomt. Budgetbeheer wordt ingezet als het nodig is de financiële situatie te verbeteren of stabiel te houden. Nog beter is het om inwoners zelf aan te leren hun financiën te beheren. Daarom biedt de gemeente Zoetermeer de cursus "Omgaan met geld" aan. Alle inwoners, ongeacht hun inkomen, kunnen gratis aan de cursus deelnemen.

Verminder niet-gebruik regelingen

In de gemeente Zoetermeer kunnen alle onderzochte huishoudtypen de maandbegroting rond krijgen. Hierbij moet de gemeente het volgende goed ik het oog houden: in deze rapportage wordt ervan uitgegaan dat alle aanspraken op landelijke en lokale regelingen worden aangevraagd! Uit diverse onderzoeken⁶ blijkt echter dat dit niet altijd gebeurt en dat er een behoorlijke mate van niet-gebruik is. Voor de groep die niet alle regelingen gebruikt waarop recht is, geldt dat de bestedingsruimte in deze rapportage lager is. Het Nibud adviseert dan ook in het beleid sterk de nadruk te leggen op het verminderen van niet-gebruik. Bijvoorbeeld door gerichte communicatie te stimuleren met hulp van verschillende lokale organisaties, waaronder die in de gezondheidszorg. En zorg voor eenvoudige procedures met betrekking tot toekenning, bijvoorbeeld door aanvragen te combineren. Het niet-gebruik is vooral groot onder werkenden. Dat versterkt de armoedeval. In de handreiking *Het beter bereiken van werkende armen* (Platform31, 2022)⁷ staan suggesties om het niet-gebruik van voorzieningen door werkenden tegen te gaan.

In de gemeente Zoetermeer krijgt het terugdringen van niet-gebruik op meerdere momenten en manieren aandacht: bij een informatie- en adviesgesprek bij de afdeling Schuldhulpverlening, bij de hierboven genoemde cursus "Omgaan met geld" en als er succesvol contact is geweest bij vroegsignalering. Ketenpartners zoals het GeldPunt, de Formulierenbrigade, Schuldhulpmaatje, Humanitas en MiM toetsen dit ook in een klantgesprek. Bovendien biedt de gemeente verschillende Nibud-geldplannen aan waarmee inwoners budgetplannen kunnen maken.⁸ Ten slotte promoot de gemeente de

⁶ Nationale Ombudsman: Met te weinig genoeg nemen (2022). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat ouderen oververtegenwoordigd zijn in de groep niet-gebruikers.

SCP: Voorzieningen in 3D (2021). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat een grote potentiële gebruikers moeilijk zichtbaar is te krijgen en dat deze groep groter wordt.

CPB: Gebruik (en niet-gebruik) van toeslagen in Nederland (2019). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat 15 procent van de rechthebbenden het kindgebondenbudget niet aanvraagt.

Nibud: Geldzaken in de praktijk (2019). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat een kwart van de Nederlandse huishoudens niet weet of ze recht hebben op toeslagen.

SEO: Niet-gebruik inkomensondersteunende maatregelen (2011). Waarin bijvoorbeeld het verschil in niet-gebruik van landelijke regelingen en gemeentelijke regelingen duidelijk wordt.

⁷ Het beter bereiken van werkende armen, Platform31 dec. 2022 <https://www.platform31.nl/articles/het-beter-bereiken-van-werkende-armen>.

⁸ <https://www.startpuntgeldzaken.nl/zoetermeer/rondkomenmetkinderen>

website berekenuwrecht.nl, waarmee inwoners zelf kunnen berekenen op welke toeslagen en tegemoetkomingen zij recht hebben.⁹

Help energie- en woonlasten verlagen

De afgelopen periode zijn de energielasten sterk gestegen. Het kabinet heeft in 2023 de gevolgen voor alle huishoudens gedempt met het prijsplafond op de energietarieven. Voor huishoudens met een laag inkomen is de energietoeslag in het leven geroepen. Deze zijn in 2024 weer afgeschaft. Omdat de energieprijzen weer gedaald zijn, is dit niet meer nodig voor elk huishouden.

Het is misschien niet meer voor iedereen noodzakelijk, maar wonen in een huis met een slecht energielabel veroorzaakt wel degelijk persoonlijk onvermijdbare uitgaven. Het Nibud adviseert om voor die huishoudens die vanwege een slecht geïsoleerde woning moeite hebben met rondkomen, de mogelijkheid van bijzondere bijstand open te houden. Hetzelfde geldt voor huishoudens met een bovengemiddeld hoog noodzakelijk elektriciteitsverbruik, bijvoorbeeld als gevolg van een medische aandoening of een energie-onzuinige woning. Ook voor deze huishoudens blijft een (extra) tegemoetkoming vanuit de gemeente zeer wenselijk.

Ten aanzien van energieverbruik en isolatie, blijkt uit onderzoek dat juist minima vaak in minder goed geïsoleerde woningen wonen en daardoor een hoger dan gemiddeld verbruik hebben. De energielasten zullen een groter deel van de woonlasten, en daarmee ook van de totale begroting, gaan innemen. De toekomstige energietransitie zal ook de nodige kosten met zich meebrengen. Daarbij is het voor bewoners van een huurwoning niet duidelijk of de woningbouwcorporaties dit gaan doorberekenen aan hun huurders. Het Nibud adviseert de gemeente om hierin samen op te trekken met de verhuurders en ook samen middelen in te zetten om de energieverbetering van woningen door te voeren. Van het Rijk ontvangen gemeenten middelen om woningen te verduurzamen en om mensen te informeren en adviseren. Voor huishoudens met een laag inkomen en huishoudens in de schuldhulpverlening zijn er extra mogelijkheden.¹⁰

Huishoudens met een laag inkomen kunnen mogelijk hulp van energieadviseurs of gratis en goedkope energieboxen aangeboden krijgen. Producten zoals ledlampen en isolatiefolies, waarvan de aanschafkosten voor deze doelgroep vaak te hoog zijn maar die een snelle terugverdientijd hebben, zijn dan het meest effectief.

Een hogere huur dan gemiddeld drukt ook sterk op de maandelijkse onvermijdbare uitgaven van een huishouden. Net als in 2023 hebben huishoudens in een corporatiewoning met een inkomen dat niet hoger is dan 120 procent van het sociaal minimum recht op een huurverlaging. Huurders kunnen tot eind 2024 bij hun woningcorporatie om huurverlaging naar € 577,91 per maand vragen als zij niet al in 2023 een huurverlaging wegens een laag inkomen naar € 575,03 hebben gehad.¹¹

⁹ <https://berekenuwrecht.nibud.nl/introductie>

¹⁰ <https://www.volkshuisvestingnederland.nl/actueel/nieuws/2023/09/22/425-miljoen-euro-extra-voor-verduurzaming-in-kwetsbare-dorpen-en-wijken-via-gemeenten>

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/woning-huren/vraag-en-antwoord/kom-ik-in-aanmerking-voor-de-huurverlaging-2024-voor-lage-inkomens>

Het Nibud adviseert de gemeente Zoetermeer met de afdeling die verantwoordelijk is voor wonen dit gezamenlijk te ondersteunen en daarover in gesprek te gaan met de woningcorporatie(s).

Voor inwoners die plotseling minder geld te besteden hebben, bijvoorbeeld bij verlies van een baan of bij een scheiding, kent de gemeente een Woonkostentoeslag. De gemeente levert dan tijdelijk een bijdrage aan de woonlasten (hypotheek of huur).

Overweeg een ongedeeld budget voor de kosten van kinderen

De gemeente Zoetermeer zet sterk in op vergoeding van kosten van kinderen. Via de ZoetermeerPas en Stichting Leergeld kunnen diverse kosten vergoed worden. Naast bedragen voor sport, de bibliotheek en uitjes worden onder meer vergoedingen gegeven voor fietsen, laptops, kleding en schoolspullen.

Om huishoudens wat flexibeler te maken, adviseert het Nibud de gemeente om te werken met een ongedeeld budget voor schoolkosten, kosten voor maatschappelijke participatie, vervoer en kleding. In een dergelijke situatie zijn huishoudens vrij in de keuze in welke mate zij de tegemoetkoming willen besteden aan bijvoorbeeld schoolkosten en in welke mate aan sport- en culturele activiteiten.

Behalve dat een ongedeeld budget de bestedingsvrijheid vergroot, kan dit ook het niet-gebruik tegengaan. Te veel verschillende losse regelingen kan het voor inwoners onoverzichtelijk maken, met als ongewenst effect dat een groep huishoudens onterecht geen gebruik maakt van de mogelijkheden die er zijn. Zeker het paar met twee oudere kinderen heeft de vergoedingen vanuit de kindregelingen nodig om de maandbegroting rond te krijgen: maak deze zo toegankelijk mogelijk. Het paar met oudere kinderen is kwetsbaar en gebaat bij een ruime ondersteuning voor kinderen op de middelbare school.

Laat (meer) werken lonend zijn

Een uitstroomval ontstaat als een huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op bijstandsniveau. In de gemeente Zoetermeer doet zich alleen bij de alleenstaande met jonge kinderen een uitstroomval voor.

Bij de overige huishoudtypen zien we dat de bestedingsruimte op 110 procent vaak niet evenredig toeneemt met het inkomen. Dit wordt nog versterkt in het geval dat het betreffende huishouden op bijstandsniveau in aanmerking komt voor de IIT.

Naast het wegvallen van het recht op kwijtschelding van lokale heffingen, spelen vooral werkgerelateerde kosten hierbij een rol. Bij een inkomen boven het minimum wordt er in deze rapportage van uitgegaan dat er sprake is van een (parttime) baan die extra (vervoers)kosten met zich meebrengt. Deze kosten zijn in de begrotingen boven bijstandsniveau opgenomen. Het gaat om een gemiddeld bedrag. In de praktijk kunnen deze kosten hoger liggen of juist lager, bijvoorbeeld als deze kosten door de werkgever vergoed worden of als er geen reiskosten zijn omdat het werk op loop- of fietsafstand gesitueerd is.

Het Nibud adviseert per situatie te bekijken of werkgerelateerde kosten tot financiële problemen kunnen leiden en zo nodig een vergoeding te verstrekken. De gemeente kan inwoners ook ondersteunen bij het vinden van werk in de buurt, waardoor er geen of minder reiskosten zijn. Dit gebeurt nu al met het project "helpen werken in de buurt".

Houd aandacht voor de inkomenspositie van alleenstaanden

Van de onderzochte huishoudtypen in dit onderzoek heeft de alleenstaande met extra zorgkosten de laagste bestedingsruimte: met alleen een bijstandsuitkering resteert € 96 per maand. Dit maakt dit huishouden zeer kwetsbaar; mochten er onverwacht meer (zorg)kosten zijn, dan zal dit al snel leiden tot een tekort.

De alleenstaande zonder zorgkosten heeft iets meer ruimte, namelijk € 107 op bijstandsniveau.

Ook hier geldt dat als dit huishouden met hogere kosten te maken heeft dan waar we in dit onderzoek rekening mee hebben gehouden (bijvoorbeeld een combinatie van een hogere huur en een onzuinige woning) het positieve saldo kan omslaan in een tekort.

Het Nibud adviseert de positie van alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd, en met name alleenstaanden met extra zorgkosten, goed in de gaten te houden. Deze huishoudens profiteren het minst van de landelijke maatregelen en daarom is juist voor deze groep de gemeentelijke ondersteuning van belang.

Bijlage 1 | Verantwoording uitgaven

Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen van de pakketten die Zoetermeer tot de begrotingsposten. De bedragen in de posten zijn de bedragen voor januari 2024.

De inhoud van de uitgavenpakketten worden in overleg met andere organisaties regelmatig aangepast. De prijzen van de pakketten worden elk jaar herijkt en aangepast.

Huur

Voor een- en twee-persoonshuishoudens is gerekend met een huur van 650 euro. Voor meerpersoonshuishoudens bedraagt de huur 697 euro. Alle genoemde bedragen zijn inclusief servicekosten. Voor het berekenen van de huurtoeslag is uitgegaan van de deze huurprijzen.

Energie

Dit is de prijs van gemiddeld verbruik naar huishoudtype met een opslag van 10 procent voor huishoudens vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd.

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapshoeffingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

Telefoon, televisie en internet

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand met een databundel tot maximaal 2 GB, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief een tandartsverzekering.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de pensioengerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs

Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van SEO, zoals gepubliceerd in de Schoolkostenmonitor. Het betreffen onder andere de vrijwillige schoolbijdrage, leermiddelen en gereedschappen, ICT-benodigdheden en kosten voor extra schoolactiviteiten.

Kinderopvang/peuteropvang

Dit zijn de kosten inclusief de landelijke vergoeding die wordt gegeven. Bij 110 procent van het minimum inkomen wordt gerekend met 20 uur kinderopvang per week, bij een inkomen op 120 procent en 130 procent wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang en bij

140 procent rekenen we met 40 uur kinderopvang per week. We gaan uit van 45 weken kinderopvang per jaar.

Voor een alleenstaande ouder met jonge kinderen op bijstandsniveau gaan we ervan uit dat er gebruik wordt gemaakt van de peuteropvang. Hetzelfde geldt voor paren met jonge kinderen, op alle onderzochte inkomensniveaus.

Vervoerskosten

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten voor stads- en streekvervoer met het openbaar vervoer. Hierbij is uitgegaan van een beperkte hoeveelheid vervoer per maand. Voor huishoudens met zorgkosten zijn de kosten van een fiets niet meegerekend.

Uitgaven in verband met het verkrijgen of behouden van werk

We houden rekening met kosten in verband met werkgerelateerde kosten (vervoer, representatieve kleding). Hiervoor houden we een vast bedrag aan.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding. Het gaat hierbij net als bij alle andere uitgavenposten om een goedkoop pakket met nieuwe artikelen. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Inboedel en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud. Dit betreft o.a. de stoffering, keukeninventaris en huishoudelijk apparatuur.

Zelfzorgmiddelen

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d. plus het bedrag dat een huishouden maximaal kwijt kan zijn aan het eigen risico van de zorgverzekering.

Eigen risico

Dit bedrag is gebaseerd op 385 euro per jaar, waarbij we ervan uitgaan dat het gehele bedrag gereserveerd moet worden.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakmiddelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven.

Pakket voor sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staat hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten. Het gaat hierbij om een voorbeeld van een invulling van activiteiten. Bij vakanties/uitgaan kan ook gedacht worden aan andere activiteiten zoals het bezoeken van een museum of zwembad.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 3 tot 8 jaar	11,50
per kind 8 tot 16 jaar	15,50
Per persoon vanaf 16 jaar	20,50
per huishouden	2,50
Bezoek ontvangen	
per persoon	11,50
per huishouden	15,00
Op bezoek gaan	
per persoon	7,00
Vakantie/uitgaan	
per persoon	20,50
per huishouden	26,50
Vervoer	
per kind 4 tot 12 jaar	12,00
per persoon vanaf 12	18,00

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2024

Bijlage 2 | Begrotingen

In de volgende tabellen zijn de maandbegrotingen van de verschillende voorbeeldhuishoudens opgenomen. Bovenaan staan de inkomsten en daaronder de uitgaven aan het basispakket en aan sociale participatie. Het basispakket is verdeeld in vaste lasten, reserveringsuitgaven en huishoudelijke uitgaven. Het bedrag voor sociale participatie is apart opgenomen. In de begrotingen zijn zowel landelijke toeslagen als de lokale inkomensondersteunende maatregelen van de gemeente verwerkt. De bedragen worden weergegeven in hele euro's, waardoor optellingen een euro te laag of te hoog kunnen lijken.

01. Alleenstaande tot de AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120	130	140	150
<i>INKOMEN</i>						
Netto inkomen	1.308	1.439	1.570	1.701	1.832	1.963
Zorgtoeslag	124	124	124	124	124	124
Huurttoeslag	390	390	390	387	353	317
Kinderbijslag	0	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	1.821	1.952	2.083	2.211	2.308	2.403
<i>VASTE LASTEN</i>						
Huur	650	650	650	650	650	650
Energie	153	153	153	153	153	153
Water	16	16	16	16	16	16
Lokale lasten	0	41	41	41	41	41
Telecom	64	64	64	64	64	64
Zorgverzekering	197	197	197	168	168	168
Overige verzekeringen	25	25	25	25	25	25
Onderwijs	0	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3	3
Vervoer	19	19	19	19	19	19
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.127	1.235	1.235	1.206	1.206	1.206
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>						
Kleding	62	62	62	62	62	62
Inboedel	86	86	86	86	86	86
Onderhoud	31	31	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6	6	6
Eigen risico	0	0	0	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	185	185	185	217	217	217
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>						
Voeding	265	265	265	265	265	265
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	26	26	26	26	26	26
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	303	303	303	303	303	303
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>						
Sociale participatie	99	99	99	121	121	121
<i>TOTAAL</i>						
Totaal uitgaven	1.714	1.822	1.822	1.847	1.847	1.847
Saldo inkomsten min uitgaven	107	130	261	364	461	556

02. Alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120	130	140	150
<i>INKOMEN</i>						
Netto inkomen	1.560	1.603	1.748	1.894	2.040	2.185
Zorgtoeslag	124	124	124	124	124	96
Huurttoeslag	391	391	388	334	270	200
Kinderbijslag	0	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.075	2.118	2.260	2.352	2.434	2.481
<i>VASTE LASTEN</i>						
Huur	650	650	650	650	650	650
Energie	165	165	165	165	165	165
Water	16	16	16	16	16	16
Lokale lasten	0	37	41	41	41	41
Telecom	64	64	64	64	64	64
Zorgverzekering	197	197	197	168	168	168
Overige verzekeringen	13	13	13	13	13	13
Onderwijs	0	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3	3
Vervoer	16	16	16	16	16	16
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	1.124	1.161	1.165	1.136	1.136	1.136
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>						
Kleding	62	62	62	62	62	62
Inboedel	86	86	86	86	86	86
Onderhoud	31	31	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	9	9	9	9	9	9
Eigen risico	0	0	0	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	188	188	188	220	220	220
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>						
Voeding	257	257	257	257	257	257
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	25	25	25	25	25	25
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	294	294	294	294	294	294
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>						
Sociale participatie	93	93	93	115	115	115
<i>TOTAAL</i>						
Totaal uitgaven	1.699	1.736	1.740	1.765	1.765	1.765
Saldo inkomsten min uitgaven	376	382	520	587	669	716

03. Paar tot de AOW-leeftijd zonder kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130	140	150
<i>INKOMEN</i>						
Netto inkomen	1.869	2.056	2.243	2.430	2.617	2.804
Zorgtoeslag	236	236	206	162	119	73
Huurttoeslag	390	390	350	285	212	129
Kinderbijslag	0	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.495	2.682	2.799	2.877	2.948	3.006
<i>VASTE LASTEN</i>						
Huur	650	650	650	650	650	650
Energie	183	183	183	183	183	183
Water	19	19	19	19	19	19
Lokale lasten	0	44	44	44	44	44
Telecom	73	73	73	73	73	73
Zorgverzekering	394	394	394	336	336	336
Overige verzekeringen	41	41	41	41	41	41
Onderwijs	0	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	10	10	10	10	10	10
Vervoer	39	39	39	39	39	39
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.409	1.520	1.520	1.462	1.462	1.462
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>						
Kleding	123	123	123	123	123	123
Inboedel	98	98	98	98	98	98
Onderhoud	31	31	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	10	10	10	10	10	10
Eigen risico	0	0	0	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	262	262	262	326	326	326
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>						
Voeding	482	482	482	482	482	482
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	51	51	51	51	51	51
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0	0
Diversen	7	7	7	7	7	7
Totaal huishoudelijke uitgaven	547	547	547	547	547	547
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>						
Sociale participatie	161	161	161	200	200	200
<i>TOTAAL</i>						
Totaal uitgaven	2.379	2.490	2.490	2.535	2.535	2.535
Saldo inkomsten min uitgaven	116	192	309	342	413	471

04. Paar vanaf de AOW-leeftijd zonder kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130	140	150
<i>INKOMEN</i>						
Netto inkomen	2.127	2.174	2.372	2.570	2.767	2.965
Zorgtoeslag	236	228	199	171	142	113
Huurttoeslag	393	393	380	330	276	218
Kinderbijslag	0	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.756	2.795	2.951	3.071	3.185	3.296
<i>VASTE LASTEN</i>						
Huur	650	650	650	650	650	650
Energie	194	194	194	194	194	194
Water	19	19	19	19	19	19
Lokale lasten	3	41	44	44	44	44
Telecom	73	73	73	73	73	73
Zorgverzekering	394	394	394	336	336	336
Overige verzekeringen	16	16	16	16	16	16
Onderwijs	0	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	10	10	10	10	10	10
Vervoer	33	33	33	33	33	33
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	1.392	1.430	1.433	1.375	1.375	1.375
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>						
Kleding	123	123	123	123	123	123
Inboedel	98	98	98	98	98	98
Onderhoud	31	31	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	13	13	13	13	13	13
Eigen risico	0	0	0	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	265	265	265	329	329	329
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>						
Voeding	467	467	467	467	467	467
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	49	49	49	49	49	49
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0	0
Diversen	7	7	7	7	7	7
Totaal huishoudelijke uitgaven	530	530	530	530	530	530
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>						
Sociale participatie	149	149	149	188	188	188
<i>TOTAAL</i>						
Totaal uitgaven	2.336	2.374	2.377	2.422	2.422	2.422
Saldo inkomsten min uitgaven	420	421	574	649	763	874

05. Eenoudergezin met twee jonge kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130	140	150
<i>INKOMEN</i>						
Netto inkomen	1.308	1.332	1.448	1.564	1.680	1.796
Zorgtoeslag	124	124	124	124	124	124
Huurttoeslag	420	420	420	420	420	420
Kinderbijslag	188	188	188	188	188	188
Kindgebonden budget	696	696	696	696	696	696
Kinderopvangtoeslag	0	1.001	1.501	1.501	2.001	2.001
Voorlopige aanslag	0	107	122	137	152	167
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.735	3.867	4.498	4.630	5.261	5.391
<i>VASTE LASTEN</i>						
Huur	697	697	697	697	697	697
Energie	233	233	233	233	233	233
Water	23	23	23	23	23	23
Lokale lasten	0	38	46	46	46	46
Telecom	64	64	64	64	64	64
Zorgverzekering	197	197	197	168	168	168
Overige verzekeringen	31	31	31	31	31	31
Onderwijs	11	11	11	11	15	15
Kinderopvang	13	1.042	1.564	1.564	2.085	2.085
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3	3
Vervoer	25	25	25	25	30	30
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.297	2.431	2.961	2.932	3.462	3.462
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>						
Kleding	111	111	111	111	126	126
Inboedel	106	106	106	106	106	106
Onderhoud	31	31	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6	6	6
Eigen risico	0	0	0	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	254	254	254	286	301	301
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>						
Voeding	395	395	395	395	395	395
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	57	57	57	57	57	57
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0	0
Diversen	8	8	8	8	8	8
Totaal huishoudelijke uitgaven	468	468	468	468	468	468
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>						
Sociale participatie	150	150	150	180	223	223
<i>TOTAAL</i>						
Totaal uitgaven	2.169	3.303	3.833	3.866	4.454	4.454
Saldo inkomsten min uitgaven	566	564	665	764	807	937

06. Eenoudergezin met twee oudere kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130	140	150
<i>INKOMEN</i>						
Netto inkomen	1.308	1.439	1.570	1.701	1.832	1.963
Zorgtoeslag	124	124	124	124	124	124
Huurtoeslag	420	420	420	420	420	420
Kinderbijslag	268	268	268	268	268	268
Kindgebonden budget	831	831	831	831	831	831
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.951	3.082	3.213	3.344	3.475	3.606
<i>VASTE LASTEN</i>						
Huur	697	697	697	697	697	697
Energie	233	233	233	233	233	233
Water	23	23	23	23	23	23
Lokale lasten	0	46	46	46	46	46
Telecom	82	82	82	82	82	82
Zorgverzekering	197	197	197	168	168	168
Overige verzekeringen	31	31	31	31	31	31
Onderwijs	122	122	122	122	144	144
Kinderopvang	0	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3	3
Vervoer	50	50	50	50	58	58
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.438	1.551	1.551	1.522	1.552	1.552
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>						
Kleding	179	179	179	179	194	194
Inboedel	117	117	117	117	117	117
Onderhoud	31	31	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6	6	6
Eigen risico	0	0	0	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	333	333	333	365	380	380
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>						
Voeding	615	615	615	615	615	615
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	77	77	77	77	77	77
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0	0
Diversen	8	8	8	8	8	8
Totaal huishoudelijke uitgaven	708	708	708	708	708	708
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>						
Sociale participatie	194	194	194	224	271	271
<i>TOTAAL</i>						
Totaal uitgaven	2.673	2.786	2.786	2.819	2.911	2.911
Saldo inkomsten min uitgaven	278	296	427	525	564	695

07. Paar met twee jonge kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130	140	150
<i>INKOMEN</i>						
Netto inkomen	1.869	2.056	2.243	2.430	2.617	2.804
Zorgtoeslag	236	236	206	162	119	73
Huurtoeslag	420	420	381	315	243	159
Kinderbijslag	188	188	188	188	188	188
Kindgebonden budget	406	406	406	406	399	376
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	3.119	3.306	3.423	3.501	3.565	3.601
<i>VASTE LASTEN</i>						
Huur	697	697	697	697	697	697
Energie	250	250	250	250	250	250
Water	28	28	28	28	28	28
Lokale lasten	0	46	46	46	46	46
Telecom	73	73	73	73	73	73
Zorgverzekering	394	394	394	336	336	336
Overige verzekeringen	45	45	45	45	45	45
Onderwijs	11	11	11	11	15	15
Kinderopvang	13	13	14	24	29	36
Contributies en abonnementen	10	10	10	10	10	10
Vervoer	46	46	46	46	51	51
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.567	1.680	1.681	1.633	1.647	1.654
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>						
Kleding	173	173	173	173	188	188
Inboedel	120	120	120	120	120	120
Onderhoud	31	31	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	10	10	10	10	10	10
Eigen risico	0	0	0	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	334	334	334	398	413	413
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>						
Voeding	529	529	529	529	529	529
Was- en schoonmaakartikelen	9	9	9	9	9	9
Persoonlijke verzorging	82	82	82	82	82	82
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0	0
Diversen	10	10	10	10	10	10
Totaal huishoudelijke uitgaven	630	630	630	630	630	630
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>						
Sociale participatie	210	210	210	257	300	300
<i>TOTAAL</i>						
Totaal uitgaven	2.741	2.854	2.855	2.918	2.990	2.997
Saldo inkomsten min uitgaven	378	452	568	583	575	604

08. Paar met twee oudere kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130	140	150
<i>INKOMEN</i>						
Netto inkomen	1.869	2.056	2.243	2.430	2.617	2.804
Zorgtoeslag	236	236	206	162	119	73
Huurtoeslag	420	420	381	315	243	159
Kinderbijslag	268	268	268	268	268	268
Kindgebonden budget	541	541	541	541	534	511
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	3.334	3.521	3.638	3.717	3.780	3.816
<i>VASTE LASTEN</i>						
Huur	697	697	697	697	697	697
Energie	250	250	250	250	250	250
Water	28	28	28	28	28	28
Lokale lasten	0	46	46	46	46	46
Telecom	92	92	92	92	92	92
Zorgverzekering	394	394	394	336	336	336
Overige verzekeringen	45	45	45	45	45	45
Onderwijs	122	122	122	122	144	144
Kinderopvang	0	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	10	10	10	10	10	10
Vervoer	71	71	71	71	78	78
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.709	1.822	1.822	1.764	1.793	1.793
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>						
Kleding	241	241	241	241	256	256
Inboedel	131	131	131	131	131	131
Onderhoud	31	31	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	10	10	10	10	10	10
Eigen risico	0	0	0	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	413	413	413	477	492	492
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>						
Voeding	723	723	723	723	723	723
Was- en schoonmaakartikelen	9	9	9	9	9	9
Persoonlijke verzorging	103	103	103	103	103	103
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0	0
Diversen	10	10	10	10	10	10
Totaal huishoudelijke uitgaven	845	845	845	845	845	845
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>						
Sociale participatie	256	256	256	302	349	349
<i>TOTAAL</i>						
Totaal uitgaven	3.223	3.336	3.336	3.388	3.479	3.479
Saldo inkomsten min uitgaven	111	185	302	329	301	337

09. Alleenstaande tot de AOW-leeftijd met zorgvraag

uitgavenposten	100	110	120	130	140	150
<i>INKOMEN</i>						
Netto inkomen	1.308	1.439	1.570	1.701	1.832	1.963
Zorgtoeslag	124	124	124	124	124	124
Huurttoeslag	390	390	390	387	353	317
Kinderbijslag	0	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	28	27	26	39	38	37
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	1.849	1.979	2.109	2.250	2.346	2.440
<i>VASTE LASTEN</i>						
Huur	650	650	650	650	650	650
Energie	153	153	153	153	153	153
Water	16	16	16	16	16	16
Lokale lasten	0	41	41	41	41	41
Telecom	64	64	64	64	64	64
Zorgverzekering	216	216	216	168	168	168
Overige verzekeringen	25	25	25	25	25	25
Onderwijs	0	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3	3
Vervoer	21	21	21	21	21	21
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.148	1.256	1.256	1.208	1.208	1.208
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>						
Kleding	62	62	62	62	62	62
Inboedel	86	86	86	86	86	86
Onderhoud	31	31	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6	6	6
Eigen risico	0	0	0	32	32	32
Eigen betalingen zorg	18	18	18	39	39	39
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	203	203	203	256	256	256
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>						
Voeding	265	265	265	265	265	265
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	23	23	23	23
Persoonlijke verzorging	26	26	26	26	26	26
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	303	303	303	319	319	319
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>						
Sociale participatie	99	99	99	121	121	121
<i>TOTAAL</i>						
Totaal uitgaven	1.753	1.861	1.877	1.904	1.904	1.904
Saldo inkomsten min uitgaven	96	118	232	346	442	536

10. Alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd met zorgvraag

uitgavenposten	100	110	120	130	140	150
<i>INKOMEN</i>						
Netto inkomen	1.560	1.603	1.748	1.894	2.040	2.185
Zorgtoeslag	124	124	124	124	124	96
Huurttoeslag	391	391	388	334	270	200
Kinderbijslag	0	0	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0	0
Voorlopige aanslag	24	23	23	46	45	45
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.099	2.141	2.283	2.398	2.479	2.526
<i>VASTE LASTEN</i>						
Huur	650	650	650	650	650	650
Energie	165	165	165	165	165	165
Water	16	16	16	16	16	16
Lokale lasten	0	37	41	41	41	41
Telecom	64	64	64	64	64	64
Zorgverzekering	216	216	216	168	168	168
Overige verzekeringen	13	13	13	13	13	13
Onderwijs	0	0	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3	3	3
Vervoer	24	24	24	24	24	24
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	1.151	1.188	1.192	1.144	1.144	1.144
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>						
Kleding	62	62	62	62	62	62
Inboedel	86	86	86	86	86	86
Onderhoud	31	31	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	9	9	9	9	9	9
Eigen risico	0	0	0	32	32	32
Eigen betalingen zorg	18	18	18	39	39	39
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	206	206	206	259	259	259
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>						
Voeding	257	257	287	370	370	370
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	23	23	23
Persoonlijke verzorging	25	25	25	25	25	25
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	294	294	324	419	423	423
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>						
Sociale participatie	93	93	93	115	115	115
<i>TOTAAL</i>						
Totaal uitgaven	1.744	1.781	1.815	1.941	1.941	1.941
Saldo inkomsten min uitgaven	355	360	468	457	538	585

11. Zelfstandig wonende 18-jarige

uitgavenposten	Bijstand	WML	Studie
<i>INKOMEN</i>			
Netto inkomen	323	1.148	0
Zorgtoeslag	124	124	124
Huurtoeslag	258	258	258
Studiefinanciering	0	0	765
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Voorlopige aanslag	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	705	1.530	1.147
<i>VASTE LASTEN</i>			
Huur	450	450	450
Energie	153	153	153
Water	16	16	16
Lokale lasten	0	0	0
Telecom	64	64	64
Zorgverzekering	168	168	168
Overige verzekeringen	25	25	25
Onderwijs	0	0	235
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	19	19	10
Levensonderhoud anderen	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	0
Totaal vaste lasten	898	965	1.124
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>			
Kleding	62	62	62
Inboedel	86	86	86
Onderhoud	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6
Eigen risico	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	217	217	217
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>			
Voeding	265	265	265
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7
Persoonlijke verzorging	26	26	26
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	0	0	0
Roken	0	0	0
Diversen	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	303	303	303
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>			
Sociale participatie	99	99	81
<i>TOTAAL</i>			
Totaal uitgaven	1.517	1.584	1.725
Saldo inkomsten min uitgaven	-812	-54	-578